

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

EVLİ VE BOŞANMIŞ EBEVEYNLERİN ERGEN ÇOCUKLARINDA BARRAT
DÜRTÜSELLİK ÖLÇEĞİ PUANLARININ SOSYODEMOGRAFİK
VERİLERLE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

TEZİ YAZAN
Hasan GEDİKLİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Soner ÇAKMAK
(Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, MART, 2017

T.C.

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

201410069 numaralı öğrencimiz olan Hasan GEDİKLİ tarafından hazırlanan “Evli ve Boşanmış Ebeveynlerin Ergen Çocuklarında Barrat Dürtüsellik Ölçeği Puanlarının Sosyodemografik Verilerle Birlikte Değerlendirilmesi” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından oy birliği ile Psikoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Soner ÇAKMAK
C.Ü. Balçeli Hastanesi
Göğüs Sağlığı ve Hastalıkları A.D.
T.C. Kimlik No: 2263
Dipl. No: 72267

Üniversite Dışı Tez Danışmanı – Jüri Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Soner ÇAKMAK
(Çukurova Üniversitesi)

Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT

Üniversite İçi Jüri Üyesi

Prof. Dr. Şükrü UĞUZ

Üniversite İçi Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

17/03/2017

Yrd. Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirimler, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanım, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı – Soyadı: Hasan GEDİKLİ

Numarası: 201410069

Ana Bilim / Bilim Dalı: Psikoloji

Programı: Tezli Yüksek Lisans (x) Doktora ()

Tezin Adı: Evli ve Boşanmış Ebeveynlerin ergen çocuklarında Barrat dürtüsellik ölçeği puanlarının sosyodemografik verilerle birlikte değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın gerçekleşmesinde en büyük katkıyı sağlayan sevgili ergen çocuklara ve ailelerine teşekkür ederim.

Bu tezin ortaya çıkmasındaki katkılarının yanı sıra bilimsel bakış açıcı kazanmamı sağlayan, benden desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimleri ile bana yol gösterici olan, kendisiyle çalışmış olma şansını elde ettiğim için her zaman onur duyacağım değerli hocam ve sevgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Soner ÇAKMAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın, istatistiksel analizlerindeki yardımları ve fikirleri için Sayın Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU'na,

Psikoloji yüksek lisansım esnasında benden maddi manevi yardımlarını esirgemeyen Değerli dostum, ağabeyim, arkadaşım Avukat Hüseyin GÜRSOY'a Ayrıca zaman konusunda bir dediğimi iki etmeyen sevgili Nüfus müdürüm Seher ADAKLI'ya,

Yaşamım boyunca bana hep destek olan, bugünlere gelmemde sonsuz emeği olan, bütün sıkıntılara sonsuz sabır göstererek katlanan, sığındığım limanım olan canım ablam Saime YAVAŞ'a

Son olarak bu süreçte belki de benden fazla yorulan ve daima bilgi ve birikimleri ile yol gösterici olan Çağ Üniversitesi Psikoloji ana Bilim Dalı başkanı Prof. Dr. Sayın Şükrü UĞUZ ve onun nezdinde Çağ Üniversitesi Psikoloji bölümü Öğretim Görevlisi bütün hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Hasan GEDİKLİ

17.03.2017

ÖZET

EVLİ VE BOŞANMIŞ EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARINDA BARRAT DÜRTÜSELLİK ÖLÇEĞİ PUANLARININ SOSYODEMOGRAFİK VERİLERLE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan GEDİKLİ

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Soner ÇAKMAK

(Çukurova Üniversitesi)

Mart 2017, 71 sayfa

Ergenliğin bir karar çatışması, kimlik bulma çabası, riskli ve tehlikeli davranışların kazanıldığı, aileden uzaklaşma isteğinin arttığı dönem olarak değerlendirildiğinde, bu dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılmasında ebeveynlerin birlikteliğinin etkisi tartışılmaktadır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, gelişim dönemi açısından kritik bir öneme sahip olan ergenlik dönemindeki dürtü denetim sorunlarının evli ve boşanmış çiftlerin ergen yaştaki çocuklarında karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Örneklem: Çalışma 12 – 17 yaş aralığındaki ailesi boşanmış 50 kız 50 erkek ve ailesi boşanmamış 50 kız 50 erkek ergenin katılımıyla toplam 200 ergenle birlikte çalışılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kesitsel bir çalışmadır ve örneklem grubu rastgele seçilmiştir.

Metod: Dürtü kontrol seviyeleri Barrat Dürtüsellik Ölçeği (BDÖ) ile değerlendirmiştir. Ebeveynlerin eğitim durumu, ergenin cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, ergenin hangi ebeveynde kaldığı, boşanma üzerinden geçen sürenin dürtü kontrol düzeyine etkisi incelenmiştir.

Bulgular: BDÖ toplam puanı evli ailelerin çocuklarında $61,4 \pm 12,8$ iken boşanmış ailelerin çocuklarında puan ortalaması benzerdir ($61,6 \pm 13,0$) ($p=0,743$). BDÖ toplam puanı ve tüm alt ölçek puanları gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemiştir. Annenin ve babanın eğitim düzeyi ve çocuğun cinsiyetine göre fark

saptanmazken, yaş grubu, ayrılık süresi ve kardeş sayısına göre dürtü denetim düzeyleri farklılık göstermektedir.

Sonuç: Ebeveyn ayrılığının-boşanmasının ergenlerin dürtü denetim puan seviyelerini belirleyen bağımsız bir faktör olmadığı saptanmıştır. Dürtü denetiminin farklı etkenler ile birlikte incelenmesinde yarar vardır.

Anahtar kelimeler: Dürtü, Denetim, Ergenlik, Evlilik, Boşanma

SUMMARY

ANALYSING THE BARRAT IMPULSIVENESS SCALE POINTS WITH THE SOCIADEMOGRAPHIC DATA ON TEENAGERS WHOSE PARENTS ARE STILL MARRIED OR DIVORCED

Hasan GEDİKLİ

Master's Thesis, Department of Psychology

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Soner ÇAKMAK

(Cukurova University)

March 2017, 71 pages

When puberty is considered as a phase in which a decision conflict, trying to find out an identity, risky and dangerous behaviors or desire to move away from family arises, it is discussed that whether the relationship of parents has some effects to overcome this situation.

Aim: The aim of this study is to analyze comparing the impulse control disorder which has a key role in puberty, divorced or married couples and teens. Impulse control levels has evaluated by Barrat impulsiveness scale. The educational status of the parents, the gender, the age of the teens, the number of the sister or brother in the family, the residence in which she/he stays, the time that passed over the divorced date have also analyzed to detect their effects on impulse control disorder.

Samples: This study has applied to 50 boys and girls, between 12-17, whose parents are divorced, to 50 boys and girls whose parents are stil married, and total number is 200.

Methods: According to the study, BIS total number of the teens whose parents are divorced is $61,4 \pm 12,8$ while the number is $(61,6 \pm 13,0)$ ($p=0,743$), similar to those of divorced parents, about teens whose parents are married. BIS total number and all the subscale numbers has not much difference statistically. Although some diversities have been found on age group, the number of sister or brothes, duration of seperation, There has been no difference in gender of the teens and the educational status of the parents.

Result: The divorce of the parents is not an independent factor that defines the impulse control disorder of the teens. It will be useful to analyze the impulse control disorder with other factors.

Keywords: Controlling, Divorce, Impulse, Marriage, Puberty.

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Barrat Dürtüsellik Ölçeğinde Alt Ölçek Faktör ve Maddeleri.....	21
Tablo 2.	Ebeveynlerin Medeni Durumu.....	24
Tablo 3.	Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaş Grublaması	24
Tablo 4.	Ergenlerin Kardeş Sayıları	25
Tablo 5.	Ergenlerin Ebeveynlerinin Eğitim Durumu	25
Tablo 6.	Boşanmaya Ait Tanımlayıcı Özellikler	26
Tablo 7.	Gruplara Göre Herbir Maddenin Ortalamaları	27
Tablo 8.	Tüm Maddelerin Cevap Dağılımı	28
Tablo 9.	Faktör Analizi Sonuçları	31
Tablo 10.	Gruplara Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları	33
Tablo 11.	Araştırmaya Katılan 200 Ergenin Cinsiyete Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları.....	33
Tablo 12.	Araştırmaya Katılan 200 Ergenin Yaş Gruplarına Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları.....	34
Tablo 13.	Araştırmaya Katılan 200 Ergenin Kardeş Sayısına Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları.....	35
Tablo 14.	Annenin Eğitim Durumuna Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları	35
Tablo 15.	Babanın Eğitim Durumuna Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları	36
Tablo 16.	Ebeveynlerin Ayrıldığında Çocuğun Yaş Grubuna Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları.....	37
Tablo 17.	Ebeveyn Ayrılığından Sonra Geçen Süreye Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları.....	38
Tablo 18.	Ebeveyn Ayrılığından Sonra Çocuğun Bakım Aldığı Kişiyi Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları	40
Tablo 19.	Alt Ölçek ve Toplam Puanlar Arasında Korelasyon Analizi.....	41
Tablo 20.	Yaş Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	42
Tablo 21.	Cinsiyet Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	43

Tablo 22. Annenin Eğitim Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	44
Tablo 23. Babanın Eğitim Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	45

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Gruplara ve Cinsiyete Göre Öğrencilerin Yaş Dağılımı	23
Şekil 2. Toplam Öğrencilerde Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı	38
Şekil 3. Herbir Grup İçinde Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı	39
Şekil 4. Boşanmış Ailelerde Yaşayan Öğrencilerde Ayrılıktan Sonra Geçen Sürenin Yaş Gruplarına Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı.....	39
Şekil 5. Boşanmış Ailelerde Yaşayan Ergenlerde Ayrılıktan Sonra Geçen Sürenin Cinsiyete Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı	40

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

KAPAK.....	i
ONAY SAYFASI.....	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Amaç ve Hipotez.....	2

İKİNCİ BÖLÜM

2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Ergen Tanımları	3
2.2. Evlilik.....	6
2.2.1. Evliliğinin Tanımları	6
2.3. Boşanma	8
2.3.1. Boşanmanın Tanımları	8
2.3.2. Boşanmanın Nedenleri	8
2.3.3. Boşanmanın Çocuklara Etkileri	10
2.4. Dürtü	13
2.4.1. Dürtünün Tanımları	13
2.4.2. Dürtüsellik ve Bilişsel İşlevler Arasındaki İlişki.....	15
2.4.3. Başlıca Dürtü Kontrol Bozuklukları.....	15
2.4.3.1. Piromani (Patolojik Yangın Çıkarma)	15
2.4.3.2. Aralıklı Patlayıcı Bozukluk (İntermittan Eksplosif Bozukluk)	16
2.4.3.3. Kleptomani (Patolojik Çalma Hastalığı).....	16

2.4.3.4. Kompulsif Satın Alma (Alış Veriş Bağımlılığı)	16
2.4.3.5. İnternet Bağımlılığı	17
2.4.3.6. Kompulsif Seks Bağımlılığı.....	17
2.4.3.7. Kompulsif Egzersiz Bağımlılığı	18
2.4.3.8. Patolojik Kumar Oynama (Kumar Oynama Bozukluğu)	18
2.4.3.9. Dürtüsellik ve Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu	18
2.4.3.10. Trikotillomani (Saç Yolma Hastalığı)	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	20
3.1. Araştırma Yöntemi/Deseni/Modeli ve Örneklemi	20
3.2. Araştırmanın Çalışma Grupları	20
3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi	20
3.3.1. Barratt Dürtüsellik (İmpulsivite) Ölçeği	20
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu	21
3.4. Araştırmanın Etiği	21
3.5. İstatistiksel Analiz	21
3.6. Sınırlılıklar	22
3.7. Sayıtlılar	22

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	23
5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	46
6. SONUÇ	48
7. KAYNAKÇA.....	49
8. EKLER	55
8.1. Ek 1. Barratt Dürtüsellik Ölçeği - 11	55
8.2. Ek 2. Sosyodemografi Formu	56
8.3. Ek 3. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	57
9. ÖZGEÇMİŞ	58

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ ve AMAÇ

1.1. Giriş

Aile, her insanın içinde doğup büyüdüğü; anne, baba ve varsa çocuklardan oluşan kutsal bir ortamdır. Toplumun özü ve temeli ailedir. İlk toplumlardan günümüze kadar bütün toplumlar ailelerden oluşur. Ailelerin ve dolayısıyla o ailenin içinde bulunduğu toplumun mutlu ve huzurlu olabilmesi, aileyi oluşturan bireylerin birbirlerine sevgi ve saygı bağlarıyla bağlı olmaları, aynı düşünce, inanç ve duyguları paylaşıp, kendilerine düşen görevleri eksiksiz yerine getirmelerine bağlıdır (Palaz, 2011).

Ergenlik bireyin kendi kimliğini kazanma, kendi kendine kararlar alabilme özgüven gibi duygularının ve daha birçok gelişim özelliklerinin tamamlanması açısından birey için en kritik dönemdir. Bu döneminin sağlıklı bir şekilde atlatılabilmesi için bireyin anne ve baba gözetiminde yani aile birliği içerisinde ebeveynlerinin desteği ve doğru bir şekilde yönlendirmesi ile atlatması büyük önem taşımaktadır. Dürtü ise bu dönemde davranışlara bilinçli ve bilinçsiz bir şekilde yön vermesi ile çok önemli bir etken konumundadır. Aile birliği içerisinde yetişmeyen yani anne ve babası boşanmış ergenlerin içine kapanık sessiz ve toplum içerisinde söz almaya ve fikirlerini beyan etmeye çekindikleri çok sık rastlanılan bir durumdur.

Bütün bu nedenler göz önüne alındığında evlilik birlikteliğini bitirmeye karar veren ebeveynlerin boşanma esnasında varsa çocuklarının bu durumu sağlıklı bir şekilde atlatabilmeleri için öncelikle çocuklarına yalan söylemeden direkt olarak boşanma olayını çocuklarına anlatmaları ve kendileri ile ilişkilerinin aynı şekilde devam edeceği konusunda ikna etmeleri çocuklarının ruhsal sağlığı bakımından büyük önem arz etmektedir.

Çocukların başına gelebilecek ve bir dizi değişikliğe sebep olacak bir olgu olan boşanma, onların kişilik gelişimini dolayısıyla da geleceğini de ciddi bir biçimde etkileyen bir durumdur (Sağlam, 2011).

1.2. Amaç ve Hipotez

Araştırmanın amacı boşanma olgusunun ergenlerde dürtü kontrol düzeylerini etkileyip etkilemediğini irdelemektir.

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

1. Boşanmış çiftler ile evli çiftlerin ergen yaştaki çocuklarının dürtü kontrol seviyeleri arasında fark vardır.

2. Boşanmış çiftler ile evli çiftlerin ergen yaştaki çocuklarının dürtüsellik alt ölçek puanları arasında fark vardır.

3. Anne baba eğitim düzeyi, ergenin yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, ayrılık süresi dürtüsellik düzeyini etkilemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergen Tanımları

Ergenlik insanda bedence, boyca büyümenin hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen özel bir evredir (Kulaksızoğlu, 2004).

Ergenlik çocukluktan yetişkinliğe basit bir geçiş dönemi değil, yetişkin davranış ve duygularının oluştuğu büyük bir olgunlaşma zamanıdır. Bu dönemde ayrıca bir “sağlık paradoksu” (health paradox) vardır, ergenlikteki bilişsel ve fiziksel kapasite artışına karşın, özellikle stresli ve duygu yüklü durumlardaki yargılama hataları sonucunda bu dönemde morbidite ve mortalite yüksektir (Dahl, 2004).

Çocukluk ile erişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlanan ergenlik, “adolescence” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Adolescence (ergenlik) büyüme ve olgunlaşma anlamına gelmektedir. Çeşitli fizyolojik psikolojik ve sosyal değişikliğe sebep olması sebebi ile erişkinliğe geçişin en önemli unsurlarından biridir ergenlik.

Günümüzde ele alınış haliyle ergenlik dönemi; değişim, büyüme, başkalaşım ve dönüşüm olarak tanımlanabilir ve birey çocukluk döneminden farklı olarak sadece büyümele kalmaz, bu dönemde hem bedensel, hem ruhsal, hem de toplumsal değişime uğrar (Parman, 2008).

Ergenlik dönemine girmenin yol açtığı biyolojik ve psikolojik değişiklikler, ergenin bağımsız davranışını arttırır. Böylece anne babadan ayrılmak, bağımsız ve ayrı bir kimlik edinme isteği o güne kadar kurulmuş olan dengeyi bozar. Ancak tek başına kalmanın verdiği düzensizlik ve kaygılar, bağımsızlık isteğine rağmen halen yetişkinlerin desteğine duyulan ihtiyaç, bunun yanı sıra akran ve arkadaş grubunun değerleri ve kurallarının öncelik kazanması ve onlardan gelen baskılar ve yönlendirmeler ergenin çatışma ve öfke yaşamasına neden olur (Akt: Aytek, 1994: 4).

Erikson bu dönemi kimlik bulma ve “ben kimim?” sorusuna yanıt arama dönemi olarak tanımlar. Kimlik tanımında cinsiyet rolleri, meslek ve ideolojik (dini,

politik) inançlarının önemli olduğunu vurgulamaktadır. O'na göre erinlik ve ergenlik dönemi ego kimliği ve rol kargaşasıdır (Akt: Akdeniz, 2007: 11).

Günümüz literatüründe ergenlik dönemi araştırmacılar tarafından belirgin biyolojik değişikliklerle başlayıp, kültürel olarak sonlanan, yaşlara göre üç alt dönemde; 10-13 yaş aralığında ön-ergenlik, 14-17 yaş aralığında orta-ergenlik, ve 18-20'li yaşların başlarına kadar olan aralıkta ise geç-ergenlik olarak ele alınmaktadır (Smetana, Campione ve Metzger, 2006).

Ergenlik kendini tanıma çevresinde olup biten olayları her zamankinden farklı bir bakış açısıyla yorumlama ve benmerkezci duyguların en yoğun yaşandığı yavaş yavaş hükmetme isteğinin başladığı bir dönemdir. Böylesine kritik bir öneme sahip ergenlik dönemi öncesinde veya ergenlik döneminde yaşanan boşanma olayı ergenin tüm ruhsal dengesini etkileyeceği gibi, kendisini savunmasız hissetme sorunlarıyla baş etmede kaçınma veya yok sayma davranışını seçme ve ileriki yaşamında alacağı tüm kararları etkileyebilme özelliğine sahiptir.

Ergenlik dönemi, kişinin ebeveyn desteğine en çok ihtiyaç duyduğu dönem olup; bu dönemde ebeveyn eksikliği ergende aşırı riskli davranışlar göstermesine, kendi savunmasız hissetmesi sonucunda ya içine kapanma yada aşırı hırçınlık gösterme davranışlarına neden olabilmektedir. Bütün bu nedenlerden dolayı olası bir boşanma olayından sonra bile ebeveynlerin çocuklarına ebeveynlik görevlerini ellerinde geldiğince eksiksiz yerine getirmeleri çok büyük bir önem arz etmektedir (Akt: Aytek, 1994: 4).

Ayrıca ergenler boşanma sonrasında babaya özlem duyma, ekonomik anlamda sıkıntı, baba ile ilişkisinde bozulma, bulunduğu ortamı değiştirme, anne ve babanın bir arada olmasına özlem duyma ve psikolojik sıkıntılar yaşamaktadır (Sancaklı, 2014). Ayrıca boşanma ergenlerde okul başarısızlığı, içe kapanma, tepkisellik yaşanabilir (Lap, 2014). Öte yandan boşanma sonrasındaki ilk iki yılın önemli olduğu ve boşanmanın çocuk üzerinde depresif duygulanıma ve içe çekilmeye yol açtığı (Lampel, 2006), sinirli olma, sorunla başa çıkamama, dürtüsellik (Tein, Sandler ve Zautra, 2001), şok, mutsuzluk, yalnızlık, şaşkınlık ve ebeveynlere öfke (Amato, 1986) gibi etkilere yol açtığı belirtilmiştir.

Boşanmış aileye sahip çocuklar yakın ilişkiler açısından bakıldığında da sıkıntı yaşamaktadır. Ergenlerin ya aşırı bağımlılık ya da zayıf çatışma çözümü yaşadıkları bilinmektedir. Çünkü ergenler boşanma sürecinin etkisiyle daha az tercih edilir durumda olduklarını düşünme ve yanlış evlilik adayı seçme, boşanmanın mutsuzluğu bitirmenin

en kolay yolu olduğuna inanma gibi durumlar yaşamaktadır. Bu yüzden de çevresel ve genetik etkenlerle boşanma riskine daha fazla sahip olabilir (Emery, 2012).

Benmerkezci yapıya sahip olan ergenlik çağındaki ergenler, boşanma sürecinden daha olumsuz etkilenmekte ve kendilerini suçlama eğilimde olmaktadırlar (Cüceloğlu, 1998).Özsaygısı etkilenen ve boşanmayı Kabul etmeyen ergenlerin okulu asma, intihar etme, yasadışı işlere karışan kimselerle arkadaşlık etme gibi tehlikeli davranışlarda bulundukları ortaya konmuştur (Kasatura, 2003). Gelecekte okul başarısında düşme, utanma, ekonomik durumların kötüleşeceğinden endişe ve anne ve babaya düşmanca öfkeli tavırlar geliştirme anne ve babası boşanmış ergenlerde görülebilmektedir (Çetinkaya, 2010).

Ergenlik kendi kimliğini kazanmaya çalışma, karar verebilme yetisini kazanma, kişinin kendine özgüvenin geldiğı dönem olması sebebi ile çok hassas bir dönem olup; bu dönemde veya öncesinde yaşanacak boşanma olgusu ergenin tüm bu davranışlarını etkileyeceğı gibi gelecekle ilgili kaygı duymasına, kendi başına zor karar almasına, sürekli başkalarının desteğine ve onayına ihtiyaç duymasına ve iyi bir eş seçimi evlilik kararı almasına etki edebilecek bir öneme sahiptir.

Öte yandan boşanma süreci, ergenler üzerinde sosyal ve duygusal etkilerin yanı sıra davranışsal sonuçlarda doğurabilir. Boşanmış aileler, çocuklarına gerekli desteğı sağlayamadıkları durumda; ergenlerde geç sosyalleşme, öfke, kurallara karşı gelme gibi tepkilerin yanı sıra depresyon endişe, güvensizlik, okula uyum sağlamada güçlük, benlik algısında zayıflama ve özgüven eksikliği gibi sorunlar yaşadığı ortaya konmuştur (Meriç, 2007).

Ayrıca annesi babası boşanmış ergenlerin annesi babası birlikte yaşayan ergenlere kıyasla yaşam doyum düzeylerinin daha düşük; yalnızlık düzeylerini ise daha yüksek bulunması bunu doğrular niteliktedir (Çivitci, Çivitçi ve Fiyakalı, 2009).

Bu güne kadar yapılmış çalışmalar incelendiğinde, annesi ve babası boşanmış ergenlerin yaşam sevinçlerinin azaldığı geleceğe daha kaygılı baktıkları, ikili ilişkilerinin sağlıklı olmadığı ve umutsuzluk içine düştükleri görülmekle beraber yaşam doyumlarında eksildiğı gözlenmiştir (Çivitci, Çivitçi ve Fiyakalı, 2009).

2.2. Evlilik

2.2.1. Evliliğinin Tanımları

Günümüzdeki ilke ve kurallarına ulaşmış evlilik kavramı ilk kez M.Ö. iki bin yıllarında Mısır da ortaya çıkmıştır. Neredeyse dört bin yıllık bir geçmişi olan evlilik kurumu, toplum düzenini, kültür ve geleneklerin sürekliliğini, yeni nesillerin bakım ve eğitimi sağlayan bir kurum olarak varlığını sürdürmüş, toplum, dini kurumlar ve devlet tarafından da desteklenmiş ve aile kavramının dillendirilmesine ortam oluşturmuştur (Yıldırım, 1993: 23; Canel, 2007: 54).

Evlilik tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsteki iki kişinin hukuken makbul ve geçerli birleşmesi olup, sosyal ahlaki ve aynı zamanda hukuki bir kurumdur (Özta, 2000).

İnsanın varoluşuna bakıldığında hem bireysel hem de sosyal ihtiyaçları olan bir canlı olduğunu söylemek mümkündür. Pek çok ihtiyacının yanında en önemli ihtiyaçlarından biri de toplum içerisinde yaşamaktır. Toplum içinde kendine yer edinen insan duygu, düşünce ve davranışlarını sosyal ilişkilerine bağlı kalarak oluşturur. Bireyin karşı cinsle olan ilişkisi de diğer insanlarla arasındaki ilişki gibi çok temel bir esasa dayanmaktadır. Yaşamın değişikliğe uğradığı, kişinin “ben” yerine “biz” olarak düşünmeye başladığı ve öncesi ve sonrasıyla arasında farklar oluşturan evlilik ise geçmişten günümüze devam eden en yaygın ikili birliktelik olarak görülmektedir (Özaydınlık, 2014).

Geçtan (1984)’a göre evlilik; “mutluluğu ve sıkıntılarıyla birlikte, insanların büyük bir çoğunluğu için ulaşılmak istenen normal bir amaçtır.” “Evlilik karşılıklı bir dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamalar dışında tutulan cinsel gereksinimlerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir Kaynaşmadır” diyen Özügurlu (1990)’ya göre evlilik aynı zamanda “özel bir iletişim sistemidir.” Güvenç (1984)’e göre evlilik, bir sosyal yapı içinde mevcut normlara uygun bir şekilde, örf veya medeni hukuk açısından, meşru bir bağın kurularak, aile kurumunun o topluluk tarafından kabulünü sağlayan bir olgu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca evlilik doğuma izin veren bir geçiştir. Gökçe (1978)’ye göre evlilik; toplum Tarafından onanan kadın ve erkek ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü karakterize etmektedir. Böylece evlilik kadın ve erkek

arasında gelenek ve göreneğe bağılı olarak şekillenen bir anlaşma özelliğı taşımaktadır (Akt; Bener, 2011: 33).

Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesine göre evlilik olgusu; "Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliğı kurulmuş olur. Eşler, bu birliğın mutluluğunu elbirliğıyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar." şeklinde yer almaktadır (www.tbmm.gov.tr)

Evlilik olgusu sözleşmeye dayalı hukuki bir kurum olduğundan hak ve sorumluluklar yönünden bireysel düzeyde değil toplumsal düzeyde bir ilişki biçimi oluşturmaktadır (Özgüven, 2001: 60).

Devlet Planlama Teşkilatı Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından 1987 yılında aile: "Kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiğı temel bir toplumsal birim" şeklinde tanımlanmıştır (http://www.genbilim.com/sosyal-bilimler/psikoloji/aile-terapileri/).

Evlilik anne veya baba vasfını almak, yaşadığı toplumda bir üst statüye geçmek, üremek ve mutlu olmak amacıyla ayrı iki cinsin kanunlar önünde hayatlarını birleştirme kararı almalarının onanmasıdır. Evlilikte neslin devamı anlamına gelen çocuk ailenin hem neşe hem de toplum içindeki gurur kaynağını oluşturur. Evliliğinin neşe kaynağı ve neslin devamı anlamına gelen çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesi, karar alması riskli davranışlardan kaçınması ve mutlu bir birey olarak hayatına devam edebilmesi için anne-baba kontrolünde ve desteğinde büyümesi çok önemlidir.

Evlilik hayatının bireysel ve sosyal işlevlerini Özgüven (2001: 61) şu şekilde sıralamıştır.

- a) Eşlerin neslin devamına ilişkin sorumlulukları yerine getirmeleri.
- b) Bireylerin toplumun devamını sağlayacak ve ortak toplumsal kuralları kazanacak şekilde yetiştirilmeleri.
- c) Aile üyelerinin ekonomik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaları.
- d) Çocuğun toplumsallaşmasını sağlamaları.
- e) Aile üyelerine cinsiyet rollerini kazandırmaları
- f) Çocuğun toplum hayatına daha kolay uyum sağlamasını kolaylaştırmaları

2.3. Boşanma

2.3.1. Boşanmanın Tanımları

Ailenin olduğu her yerde “boşanma” bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihin ilk dönemlerindeki ilkel toplumlarda da günümüz toplumlarında da “boşanma” arzu edilmeyen bir “evlilik” ve “aile” gerçeği olarak görülmektedir (Sezal, 1996: 76-27).

Boşanma, kesin olarak belirlenen ve evlilik anlaşmasının sona erdiğini gösteren bir olgudur. Ruhsal açıdan boşanma ise, ailenin bölünmesine ya da tümünden dağılmasına yol açan ve bütün aile bireylerini sarsan karmaşık bir olaydır (Göktürk, 2000: 252).

Boşanma evli iki çiftin evlilikleri süresi boyunca birbirlerine olan sevgi ve saygı bağlarının onarılamaz derece zedelenmesi sonucunda iki tarafın ve yahut eşlerden herhangi birinin mahkeme yoluyla evliliğini bitirmeye karar vermesiyle gerçekleşen bir olgudur.

Boşanma, bir arada yaşama isteğini kaybeden çiftlerin verdikleri karar sonucu ayrılmaları ve en temelde ailenin parçalanması anlamını taşımaktadır (Walczak ve Burns, 2004). Boşanma; ailenin bölünmesine, dağılmasına yol açan, ailedeki diğer bireyleri de derinden sarsan yıpratıcı bir olaydır (Çelikoğlu, 1997). Boşanma, hukuki kurallar çerçevesinde yapılmış bir evliliğin, tarafların karı-koca olarak hukuki bağı kalmaksızın, varsa çocukların hakları saklı kalmak üzere hakim kararıyla sona erdirilmesine ve tarafların başkalarıyla yeniden evlenmelerine olanak veren hukuki bir işlemdir (Arıkan, 1996).

Boşanma, evlilikleri iyi giden insanlar için bir kriz, evliliklerini kötü olarak değerlendirenler için yeni yaşam düzeni kurma fırsatıdır (Kalmijn ve Monden, 2006).

Boşanma sonucunda aile parçalanma sürecine girmekte, aile içindeki yetişkinler ve varsa çocuklar sosyal destek sistemlerinden yeterince destek görememeleri durumunda psikolojik, duygusal ve mental boyutta çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Nazlı, 2000).

2.3.2. Boşanmanın Nedenleri

Günümüzde pek çok çiftin boşanma nedenlerinin temelinde aralarında sevgi bağı olmasına rağmen, kişilik uyumsuzluğu yaşayarak, sağlıklı eş ilişkisi oluşturamamaları yatmaktadır (Collange, 1996).

Boşanmanın hukuki nedenleri: Türk Medeni Kanunu'nun 161, 162, 163, 164, 165 ve 166.Maddelerinde düzenlenmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Zina
- Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı muamele
- Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme
- Terk
- Akıl hastalığı
- Evlilik birliğinin sarsılması (Yalvaç 2004).

Boşanmanın genel nedenleri de şu şekilde belirtilebilir;

- Ekonomik sorunlar
- Eşlerin sosyo-kültürel yapı farklılıkları
- Sağlıkla ilgili sorunlar
- Aile içi şiddet
- Eşlerin sadakatsizliği
- Kişilik farklılıkları
- Kök ailelerin müdahaleleri
- Sosyo-kültürel farklılıklar
- Çocuk sahibi olamama
- Erken evlilikler
- Aile baskısı ile evlenmeler
- Uyuşturucu, alkol ve kumar gibi bağımlılıklardır (Hortaçsu, 1991).

Boşanma hayatlarını kanunlar önünde birleştiren kişilerin evlilikleri süresi boyunca yaşadıkları kişilik uyuşmazlığı, karar çatışmaları ve aralarındaki sevgi saygının bitmesi ile sonuçlanan bir durum olmakla kalmayıp, boşanma süreci içerisinde ve sonrasında kişilere önemli bir sosyal görev yükleyen bir olaydır. Boşanma esnasında kişilerin varsa çocuklarının önünde veya duyabileceği bir mesafede kavga edilmemesi, boşanma kararını çocuklarına anlayacağı bir dille anlatmaları ve boşandıktan sonra bile babalık-annelik ilişkilerinde bozulma olmayacağı her zamanki gibi devam edeceği yönünde ikna etmeleri çok önemli bir konudur. Eğer ki çocuklar bu konuda ikna edilmezse psikolojik sorunlara yol açması kuvvetle muhtemeldir.

2.3.3. Boşanmanın Çocuklara Etkileri

Boşanmanın etkilerine çocuk yönünden bakıldığında; üç temel sorun ortaya çıkmaktadır:

Bunlardan birincisi, boşanmanın çocuğun günlük yaşamına getirdiği etkilerdir. Çocuğun çevresinin zenginliği ve anne-babasıyla ilişkisinin niteliği çocuğun yetiştirme tarzını etkilemektedir.

Çocuğun aile ortamı, boşanma sonucunda önemli değişikliklerle karşı karşıya kalabilmekte, çocuğun ebeveynleri ile olan ilişkileri bozulabilmektedir. Çocuk iç dünyasında aile sorunlarına odaklandığı için konsantrasyon bozukluğu yaşayabilmekte, bu durum ise okul başarısında gerilemeye sebep olabilmektedir. Çocuk ile ilgili değerlendirmeler yapılırken bu değişikliklerin etkilerine bakılmalıdır.

İkinci sorun; çocuğun boşanma sürecinde kaç yaşında olduğudur. Okul öncesi dönemde ve ergenlik çağında ortaya çıkan boşanma sürecinin olumsuz etkileri diğer yaş gruplarına göre daha fazla olabilmektedir. Çünkü gelişimsel süreç içerisinde okul öncesi ve ergenlik dönemleri benmerkezciliğin en yüksek olduğu dönemlerdir. Bu dönemlerde yaşanan gelişimsel özelliklerden dolayı çocuk boşanmanın nedenini kendisinde arayabilir ve ebeveynlerinin boşanmasından daha fazla etkilenebilir.

Üçüncü sorun ise; boşanma durumunda çocuğun kimin yanında kalacağı olup, velayet ile ilgili verilecek karar boşanmanın çocuk üzerindeki etkilerini doğrudan biçimlendirecektir (Cüceloğlu, 1998).

Boşanmanın öfkeyi tetikleyici bir yaşantı olduğu dikkate alındığında, öfke duygusunun yoğunluğunun içinde bulunan gelişimsel döneme bağlı olarak farklılaşacağı düşünülebilir. Gelişim dönemlerine bakıldığında, ergenler, öfke duygusunu daha belirgin yaşayabilir ve gelişim döneminden kaynaklanan bir stres altında olabilirler. Erinlikte ve ergenlikte bir taraftan aileden kopmak, bağımsız olmak istenmesi, diğer taraftan güvensizlik ve yetişkin desteğine duyulan ihtiyaç; ergenlerin öfke duygusu yaşamasına neden olur (Grant, 1999: Akt: Erözkan, 2006: 55-65).

Ancak anne-babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin benlik imgelerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada annenin eğitim düzeyi ergenlerin benlik imgesi üzerinde etkili olurken, babanın eğitim düzeyinin ergenlerin benlik imgesi üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur (Sönmez, 2001: 126-131).

Block ve arkadaşlarının (1986), yaptıkları araştırmada, boşanmadan sonra erkek çocuklarda atılganlık ve saldırganlık davranışları görülmesine rağmen, kızlarda

boşanmanın etkisinin daha az olduğu görülmüştür. Yine bu konuda yapılan araştırma bulgularına bakıldığında boşanmanın, kız ve erkek çocuklarını aynı şekilde etkilemediği; kız çocuklarının, boşanma sonrası bu duruma daha kolay uyum göstermelerine karşın, erkek çocukların, daha fazla davranış bozukluğu, saldırganlık ve Kişiler arası ilişki problemleri gösterdikleri görülmektedir (Hetherington, 1979: 851-858, Amato, 2000: 1269-1287). Erkek çocukları, yaşadıkları olumsuz duyguları doğrudan çevrelerine yansıtırken; kız çocuklarının, öfke duygularını daha örtük biçimde yansıttıkları görülmüştür (Spigelman vd, 1991: 438-452).

Boşanma süreci ile bozulan maddi durum aile üzerinde kaçınılmaz olumsuz bir etki oluşturur. Ekonomik bozulma nedeniyle çocukların ikamet koşulları, okulları, arkadaş grubu değişebilir ve kalitesinde düşüş yaşanabilir (Emery, 2012). On iki yaş üzerindeki çocuklar bu süreçte ev ve geçim ile ilgili kaygılarını belirtmişler, hırçın ve öfkeli davranmışlardır. Etkilenen başka bir boyut ise okul başarısıdır. Çocuklar için tek ebeveynli olma sürecinin okul başarısı ve okul arkadaşları ile ilişkileri gibi okul hayatı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Fakat genellikle hem ebeveynler hem çocuklar okul hayatının olumsuz etkilendiği konusunda hem fikirdir. Çocuklar tek ebeveynli hayata geçtiklerinde hem psikolojik hem ekonomik nedenlerden dolayı okulu bırakmışlar ya da ara vermişlerdir (Aile Araştırmaları, 2011).

Cinsiyete göre çocukların boşanma olayından etkilenmeleri de değişiklik gösterir. Kız çocuklarının en çok etkilendiği yaş beş-altı yaş civarı olarak gösterilmektedir. Bu yaş döneminde, kız çocuğunun babaya aşırı düşkünlük göstermesi ve boşanmadan dolayı babanın evden ayrılması çocuğun birçok psikolojik sorun yaşamasına neden olur. Erkek çocuğun boşanmadan en çok etkilendiği yaş ise ergenlik çağına rastlar. Bu dönem çocuğun, babası ile özdeşleşmesi ve paylaşımlarının çoğalması gereken bir dönem olduğu için, bu dönemde baba ile çocuğun ayrılması erkek çocuğunu olumsuz yönlerden etkiler.

Kız ve erkek çocuklar ebeveynlerinin ayrılığına şu tepkileri verebilirler:

- Çocukta uyku bozuklukları,
- Gece korkuları,
- Gece ve gündüz altına kaçırma,
- Aşırı yemek yeme ve iştahsızlık,
- Psikolojik kökenli kekemelik,
- Tırnak yeme,

- Konuşmada tutukluk,
- İçe dönüklük,
- Ayrılığı inkâr,
- Tahripkârlık ve saldırganlık,
- Okula direnç,
- Dikkati toplamada güçlük,
- Ağlama ve öfke nöbetleri,
- Okul başarısında düşüş,
- Yalan söyleme,
- Psiko-somatik rahatsızlıklar(baş ve karın ağrıları, mide bulantıları) (Öz, 1997).

Ayrıca, boşanma, genellikle baba'nın evden ayrılmasıyla sonuçlandığı için, cinsiyete uygun model eksikliği yaratan bu olayın, erkek çocukların uyumunu olumsuz yönde daha fazla etkilediği, depresyon, karşı koyma ve dürtüsel hareket etme gibi belirtileri içine alan olumsuz davranışları daha fazla gösterdikleri belirtilmektedir (Harold ve Conger, 1977: 333-350, Hetherington, 1979: 851-858, Emery, 1982: 310-330, Hoyt vd, 1990: 26-32, Reid ve Crisafulli, 1990: 105-117, Jennings vd, 1991: 67-79).

Boşanma eğitim hayatı üzerinde de olumsuz etkiye sahiptir. Boşanma sonrası maddi sıkıntı yaşayan ebeveynler evli ailelere göre çocuklara daha az eğitim olanağı sunabilmektedir (Öngider, 2011). Konsantre olamama ve süreci düşünme okul başarısında düşüşe neden olabilmektedir. Ergenlere bakıldığında ise, mutsuz bir evlilik yaşantısına şahit olduktan sonra erken evlenmek ve mutlu bir ilişki sürdürmek istemişlerdir. Bütün bunlar göz önüne alındığında Walczak ve Burns (1999) çocukları bu süreçten etkilenme durumuna göre dört sınıf içerisinde değerlendirmiştir.

1. Boşanmadan yarar görmüş çocuklar,
2. Boşanmadan zarar görmüş çocuklar,
3. Karışık şekilde etkilenmiş çocuklar
4. Boşanmadan çok az ya da hiç etkilenmemiş çocuklar.

Bütün bu araştırma sonuçları dikkate alındığında boşanmanın çocuk ve ergenlerde yaşam doyumunu düşürdüğü depresyon seviyelerini yükselttiği içine kapanmaya yol açtığı akademik başarısızlığı tetiklediği psikolojik uyuma davranışını azalttığı görülmüş olmakla birlikte bütün bu nedenlerin ergenlerin dürtü kontrolü

etkileyeceği davranış bozukluğuna yol açacağı içe kapanma ve umutsuzluğu beraber yaşaması neticesinde birçok psikolojik rahatsızlığın yanı sıra dürtü kontrol bozukluğu (Piromani, Kleptomani, Patolojik kumar oynama, Trikotillomani vd.) görülme ihtimali çok yüksek olacaktır. Ayrıca ailesi boşanmış ergenlerin odalarına kapanıp internette çok uzun zaman geçirdikleri, içine kapanık olmayı tercih ettikleri, çevrelerinde olan biten olaylara duyarsızlık kaldıkları yada aşırı tepkiler verdikleri çevremizde sıkça rastlanılan bir durumdur (Spigelman vd, 1991: 438-452).

2.4. Dürtü

2.4.1. Dürtünün Tanımları

Dürtü ile ilgili literatür tanımlarına bakıldığında bir çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımların bazıları şunlardır; Ho ve arkadaşlarına göre (1999) dürtüsellik; istemli olarak verilen cevabı erteleme ya da ketleme güçlüğü, kısa yanıt eşiği, derinlemesine düşünme eksikliği (lack of reflection) ve dikkat sorunları gibi çeşitli bilişsel ve davranışsal eğilimler olarak tanımlanmaktadır.

Barratt ve Patton tarafından dürtüsellik; nörofizyolojik temele dayanan, davranışın bağlam ve sonuçlarına uymada yetersizlik olarak tanımlanmaktadır (Barratt & Patton, 1983).

Moeller'e göre ise dürtüsellik;

- a. Davranışın olumsuz sonuçlarına duyarlılıkta azalma,
- b. Bilginin işlenmesi tamamlanmadan önce uyarana hızlı, plansız tepki verme
- c. Uzun dönem sonuçlara önem verme eksikliği olarak tanımlanabilir (Moeller&Barratt, 2001).

Dürtüsellik, davranışın önemli bir belirleyeni olan psikolojik bir yapıdır, kişiliğin majör sistemlerinde öyle ya da böyle ortaya çıkar (Whiteside ve Lyman, 2001).

Normal ve patolojik kişilik yapılarıyla, çeşitli psikiyatrik bozukluklarda anahtar role sahip bir özelliktir (Yargıç ve ark., 2011).

Daruna ve Barnes'a (1993) göre, dürtüsellik, genelde uyumlu olmayan (maladaptif) davranışlar için kullanılan bir terimdir. Dürtüsellüğün yansımalarıyla ilgili davranışsal evrensel düşünce, çoğunlukla istenmeyen sonuçları olan anlatımda zayıflık, erken-vakitsiz kendini ifade, yersiz risk alma ya da durumla uygunsuz hareketleri

kapsamaktadır. Böyle hareketler olumlu çıktılara sahip olduklarında, dürtüselliğin bir işareti olarak değil, cesurluğun, çabukluğun, spontanlığın, yürekliliğin veya alışılmadıklığın göstergeleri olarak değerlendirme eğilimi vardır (Akt. Evenden, 1999).

Dürtüsellik; kişinin davranışlarının sonuçlarını öngörmesine fırsat tanımayacak kadar hızlı eyleme geçme ile karakterize, biyolojik kökenleri olan bir kişilik özelliğidir (Herpertz, Sass, 1997; Heath, Cloninger, Martin, 1994). Dürtüsel kişiler çoğunlukla aşırı risk almakta, ortama uygun olmayan ve olumsuz sonuçlar doğuran davranışlarda bulunmaktadırlar. Patton'a (1995) göre dürtüseller anlık ve kıskırtıcı olana kapılan, yapmakta olduğu işe odaklanamayan ya da dikkati kolay dağılan, plan yapmaksızın ve dikkatsizce davranan kişilerdir. Barratt'a (1985; 1994) göre dürtüsellik tepki baskılama hatalarını, hızlı bilgi işleme sürecini, yenilik arayışını ve hazzı erteleme kifayetsizliğini de içeren çok boyutlu bir kavramdır. Dürtüselliği yüksek olanların en göze çarpan özellikleri davranışlarının olumsuz sonuçlarına aldırılmaları, çevresel-işsel uyarana bilgi işleme ve yargılama sürecini tamamlamadan plansız ve hızlı bir şekilde yanıt vermeleri ve uzun süreli sonuçlar için sabredememeleridir (Moeller ve ark., 2001).

Daruna ve Barnes (1993)'a göre dürtüsellik prematür, uygunsuz, istenmeyen ve zararlı sonuçlar doğuran davranışlar bütünüdür. Fikir yürütme; karar vermeden önce çevresel bilgiyi toplamak ve değerlendirmek, hazzı erteleme; daha büyük ve daha sonra gerçekleşecek haz için hemen şimdi alınacak küçük hazzı ertelemek ve tepki baskılama; motor tepkiyi daha uygun bir ortamda gerçekleştirilmek üzere durdurmak gibi yetilerin tamamı ya da bir kısmı, kişide yüksek dürtüsellik düzeyi söz konusu olduğunda bozulmaktadır. Bu üç özellik birlikte düşünüldüğünde dürtüsellik kişinin amaca yönelik davranışlar serisini tamamlayamaması ve değişen çevre koşullarını fark edip yeni ortama uyum sağlayamamasıyla sonuçlanmaktadır.

Dürtüsellik bütünsel bir kavram değil, daha çok, sıklıkla bir etiket olarak "dürtüsel", şekil ve işlevsellik açısından çeşitliliğe sahip, heterojen davranışlar toplamı olarak tanım bulur (Atay, 2015).

Kişilik olarak dürtüsellik insan hayatının hemen tüm alanlarını etkileme potansiyeline sahip olan, uyum sağlama yönelik olan bir özelliktir (Yargıç ve ark., 2011).

Davranışsal yönden dürtüsellik; kötü kavramanın sonucu olan, zamansız ifade edilmiş, gereksiz risk taşıyan ve uygun olmayan durumlar ve sıklıkla istenmeyen

sonuçlara neden olan; büyük ve gecikmiş ödüllerden çok küçük ama doğrudan ödüllerin, büyük ve gecikmiş cezalarının yaygın bir eylem olarak tanımlanmaktadır (Evenden, 1999b; Ainslie, 1975; Ho ve ark., 1998).

Davranışsal ölçümler kullanılarak yapılan çalışmalar madde kullanımında dürtüsel karar verme şeklinin bulunduğunu göstermektedir. Madde kullanan kişiler küçük ve hemencecik elde edebilecekleri ödülleri tercih ederler (Dawe ve Laxton, 2004).

Tanı ölçütü olarak dürtüsellik; birçok hastalığın içerisinde yer almaktadır. Dürtüsellikle karakterize ruhsal bozukluklar çocuk ve erişkinlerde farklı gruplarda bulunmaktadır (Garland ve Hallahan 2006). Çocuklarda dürtüsellik daha çok dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve davranım bozukluğu ile ilişkilendirilirken; erişkinlerde kişilik bozuklukları, yeme bozuklukları, başta bipolar bozukluk olmak üzere duygu durum bozuklukları, şizofreni ve madde kullanım bozuklukları gibi bir çok farklı bozuklukta görülebilmektedir (Moller ve ark., 2001a).

2.4.2. Dürtüsellik ve Bilişsel İşlevler Arasındaki İlişki

Dürtüsellliği düzenleyen 3 temel bilişsel bileşen vardır. Bunlar;

1. Ödüllendirmeyi Erteleyememek: Dürtüsel kişiler derhal ödüllendirmeye yönelik kararlar alırlar.
2. Çelinebilirlik (Diskraktibilite): Belirli bir işe uzun süreli dikkatini toplayamazdır.
3. Disinhibisyon: Kültürel normlar ve kısıtlamalara uymayan davranışların baskılanamamasıdır (Hollander ve Stein, 1998).

2.4.3. Başlıca Dürtü Kontrol Bozuklukları

2.4.3.1. Piromani (Patolojik Yangın Çıkarma)

Piromani birden fazla durumda kasıtlı ve amaca yönelik dürtüsel biçimde yangın çıkarma davranışı olarak tanımlanır. Piromani sıklıkla Kundaklama (İngilizcesi Arson) yada yangın çıkarma davranışı (İngilizcesi firesatting) ile ilişkilendirilmiş, hatta onların yerine geçen bir terim olarak kullanılmıştır. Yangın çıkarma, kişinin bu eylemi yaparken kastının olup olmamasının dikkate alınmadığı kapsamlı, genel bir kavramdır (Davis ve Lauber, 1999). Örneğin bir kişi piknik yaparken kazayla yangın çıkarırsa yangın çıkarma davranışı sergilemiş olur. Öte yandan kasıtlı olarak yani bilerek ve

isteyerek yangın çıkaranlar, kundaklama davranışını sergilemiş olur ve bu eylemi yaparken ya da öncesinde belli bir amaçları ya da mantıklı bir nedenleri vardır. Kundaklama ve yangın çıkarma davranışının aksine piromanisi olan kişiler bu eylemden herhangi bir maddi kazanç sağlamazlar ve eylem öncesinde bilinçli olarak farkında oldukları bir nedenleri yoktur (Tamam, 2007).

2.4.3.2. Aralıklı Patlayıcı Bozukluk (İntermittan Eksplosif Bozukluk)

Agresyon kişinin kendine, diğerlerine veya çevresine karşı sözel veya fiziksel zarar verdiği ve sonuçta gerek sosyal gerekse yasal açıdan zor durumda kaldığı bir süreçtir. Ortaya çıkış şekli oldukça farklılık gösterir kimi zaman savunma amaçlı iken kimi zaman planlı ya da dürtüsel bir özelliktir. Aralıklı patlayıcı bozukluk, agresif dürtülere direnememe sonucunda ortaya çıkan tekrarlayan ataklarla belirli bir bozukluktur (Tamam ve Eroğlu, 2015).

2.4.3.3. Kleptomani (Patolojik Çalma Hastalığı)

Kleptomani sürekli bir şekilde ortaya çıkan ve kişisel kullanım için gerekmeven veya maddi değeri olmayan şeyleri çalma davranışdır. Yani ihtiyaç olmadığı halde ortaya çıkan dürtüsel bir çalma davranışdır ya bireyin çalınan nesneye ihtiyacı yoktur yada çaldığı nesnenin bedelini ödeyecek maddi gücü vardır. Bireyler çaldıkları değersiz şeyleri aslında çok rahat satın alabilirler ve sıklıkla bunları kullanmadan atarlar veya birine verirler (Çalıyurt, 2015).

2.4.3.4. Kompulsif Satın Alma (Alış Veriş Bağımlılığı)

Kompulsif satın alma yüzyılın başında tanımlanmış son yıllarda psikolojik, sosyolojik ve finansal yönü dahil olmak üzere bir çok açıdan araştırılmış bir hastalıktır. Kompulsif satın alma, kişinin dürtüsel olarak satın alma dürtüsünü hissetmesi ve denetleyememesinin sonucunda ortaya çıkan, kişiyi mali açıdan zor durumda bırakan bir bozukluktur (Black, 1996).

Genelde ortaya çıkan kompulsive satın alma dürtüsü, kendiliğinden gelişen, zorlayıcı ve kişinin zihninden çıkaramadığı yoğun bir duygudur. Bazı araştırmacılar kompulsif satın almanın akut dürtü kontrol kaybının bir türü olduğunu, bu eylemin kişinin istekleri, haz alma duygusu ve öz denetimi arasındaki dengenin bozulmasının bir

sonucu olarak ortaya çıktığını ileri sürmüşlerdir (Parecki, 1999). Bu yaklaşıma göre kompulsif satın alma eyleminin beş farklı bileşeni vardır;

- a) Ani ve kendiliğinden ortaya çıkan eylem arzusu
- b) Psikolojik dengenin bozulduğu bir durum
- c) Düşüncelerin içsel olarak birbiriyle savaştığı bir psikolojik çatışma durumunun başlaması
- d) Alınacak eşyanın nesnel özelliklerinin mantıklı olarak değerlendirilmesinde bir azalma
- e) Davranışların sonuçlarının dikkate alınmaması ya da inkar edilmesi (Rook ve Hoch, 1985).

2.4.3.5. İnternet Bağımlılığı

“İnternet bağımlılığı”, “Patolojik İnternet Kullanımı” (PİK) “aşırı internet kullanımı” yada “ uygun olmayan internet kullanımı”; genel olarak internetin aşırı kullanılmasının önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali ve saldırganlık olması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanır (Arısoy, 2015).

2.4.3.6. Kompulsif Seks Bağımlılığı

Parafililer ve kompulsif olarak iki şekilde tanımlanmaya çalışılmıştır. Parafililer; genellikle güçlü ve yenileyici cinsel dürtü, istek ve davranışları içerir. DSM-IV-TR’ ye göre parafililer cinsel acıdan uyarıcı olmayan nesneleri, çocukları, rızası olmayan diğer kişileri ve aşağılanan partnerleri içeren yineleyici fantezi, istek ve davranışlar ile belirlidir (APA, 2000). Kompulsif Seks bağımlılığı tanısı konulabilmesi için ise üç anahtar ögenin aranması gerekmektedir. Bunlar;

- a) Kontrolün kaybolması ve iyice azalması
- b) Kötü sonuçlara rağmen sürdürme
- c) Obsesyon ya da aşırı zihinsel uğraşı

Cinsel davranış bu üç ögeyi karşılıyorsa bağımlılık açısından incelenmeyi hak eder (Carnes, 2005).

2.4.3.7. Kompulsif Egzersiz Bağımlılığı

Sağlıklı bir egzersiz alışkanlığından kendini kötüye kullanmaya varan fiziksel etkinliği ifade etmektedir. Kompulsif tarzda egzersiz yapanlar egzersizi kendilik tanımlarının bir parçası olarak gördüklerinden egzersiz yapmadıklarında anksiyete, depresyon, suçluluk ve irritabilite gibi yoksunluk belirtileri yaşarlar (Hall ve ark., 2007). Bu tanımların yanı sıra “olumlu bağımlılık”, “egzersiz bağımlılığı”, “kompulsif koşma”, egzersiz alışkanlığı”, “zorunlu egzersiz”, “zorunlu koşma” ve “olumsuzluk bağımlılık” tanımları da yapılmıştır (Hall ve ark., 2008).

2.4.3.8. Patolojik Kumar Oynama (Kumar Oynama Bozukluğu)

Kumar oynama davranışı gösteren kişileri tanımlayabilmek için genellikle üç ifade kullanılmaktadır. Sorunlu kumar davranışı, kompulsif kumar ve patolojik kumar (Raylu ve Oei, 2002). “Patolojik terimi genellikle klinisyenler tarafından kullanılırken “kompulsif” terimi çoğu kez Adsız Kumarbazlar gibi çeşitli gruplar ve medya tarafından tercih edilen bir terimdir. “Sorunlu kumar davranışı” ifadesi ile de bireyin kumar davranışının erken dönemlerinde olduğu, davranış ile ilgili birçok sorun yaşanmasına karşın kumar davranışının tanı ölçülerini karşılayamadığı anlaşılmıştır (Rosental, 1989; Raylu ve Oei, 2002).

2.4.3.9. Dürtüsellik ve Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu

Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), sık görülen ve etkilenen kişinin olduğu kadar aile, çevresinin de yaşam kalitesinde belirgin bozulmaya yol açan klinik bir durumdur. DEHB temel olarak dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsel davranışlarıyla belirli karmaşık bir sendromdur. DEHB’ li çocuklarda bilişsel işlevlerle özellikle de yürütücü işlevler (tepki inhibasyonu, çalışma belleği, planlama, seçici ve bölünmüş dikkat, dikkat kaydırma ve zamanlama) ile ilgili bozulmalar belirgindir (Tuğlu, 2015).

2.4.3.10. Trikotillomani (Saç Yolma Hastalığı)

Trikotillomani, kişinin tekrarlayıcı olarak, belirgin saçsız alanlar oluşturacak şekilde saçlarını yolmasıdır. Bu bozukluk yoğun saç kaybının yanı sıra kişisel sıkıntıya da yol açan kronik ya da kompulsif tarzda saç ve/ veya kaş yolma davranışı ile

karakterizedir. Daha önce bilinenin aksine çok yaygın görülmekte ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Psikolojik anlamda yıkıcı olabilmesi ile birlikte birçok bedensel sorunlara neden olmaktadır (Hocaoğlu ve ark., 2015). Trikotillomani her yaşta ortaya çıkabilmekle birlikte başlangıç yaşı ortalama 12-13 yaş civarındadır (Christenson ve Mackenzie, 1991). Ülkemizde yapılan bir araştırmada ise başlangıç yaşı ortalaması 15,4 olarak bulunmuştur (Keser ve Tükel, 1999). İlginç bir şekilde trikotillomani erken çocukluk yada ergenlik döneminde ortaya çıkma eğilimindedir (Swedo ve Rapoport, 1991).

Bütün bu dürtü kontrol bozuklukları dikkate alındığında dürtü kontrol bozukluğunun bir davranış bozukluğu olduğu göze çarpmaktadır. Ailesi boşanmış çocukların ergen olsun ya da olmasın bu tür bir davranım bozukluğu yaşadığını ve sergilediğini günlük yaşamımızda görmek çok mümkündür. Örneğin; ailesi boşanmış bir ergen babasıyla görüşme esnasında babasının dikkatini çekmek için normalde hiç yapmayacağı riskli ve tehlikeli bir davranışı kolayca yapabilir. Ve yahut kendisine zarar verecek davranışları, toplum tarafından normların dışında tutulan davranışları sergileyerek (Madde kullanımı, kumar oynama, yüksek bir yerden atlama, kesici veya ateşli silahlarla oynama vd.) boşanmanın verdiği psikolojik rahatsızlığı çeşitli davranışlarla ortaya koyar. Boşanmanın ergen çocuklar üzerinde yarattığı davranım bozukluğu okul, aile ve arkadaş çevresinde de çok sıklıkla karşılaşılan bir durum olup; uzun yıllar etkisini devam ettirmektedir. İleriki yaşamında ailesine sıkı sıkıya bağlı ya da zaten bir gün elimden gidecekler diye düşünerek sorumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir (Evenden, 1999b; Ainslie, 1975; Ho ve ark., 1998).

Dürtünün bütün tanımları incelendiğinde tanımların ortak noktasının içten gelen ve sonucunu hesap edilmeden yapılan davranışlar bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Boşanma olgusunun ergenlerin kız yada erkek olsun davranışlarını etkilediği, gündelik hayatlarına etki ettiği ve gündelik hayatlarında içine kapanan, tırnaklarını yiyen ve yahut saçlarıyla aşırı derece oynadıkları görülebilmektedir (Moeller & Barratt, 2001).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Yöntemi/Deseni/Modeli ve Örneklemi

Bu çalışma, evli ve boşanmış çiftlerin ergen yaştaki çocuklarında Barrat dürtüsellik ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla düzenlenmiş gözlemsel bir olgu kontrol çalışmasıdır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grupları

Osmaniye ili ilçe ve köylerinde yaşayan 12-17 yaş öğrencilerden anne babası evli olan 100 ergen kontrol, anne babası boşanmış olan 100 ergen ise olgu grubu olarak belirlenmiştir.

Kontrol ve olgu grubu cinsiyete göre eşleştirilmiştir. Herbir gruptaki ergenler 2015-2016 yılında Osmaniye ili Kadirli ilçesi ve köylerinde yaşayan ergenlerden seçilmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi

Araştırma verileri, Barratt Dürtüsellik (İmpulsivite) Ölçeği ve geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilmiştir. Ayrıca katılımcı ergenlerin ailesinden bilgilendirilmiş onam formu imzalatılarak onayları alınmıştır. Barrat dürtüsellik ölçeği ergenlerin kendi başlarına doldurabilecekleri ölçek olduğundan araştırmaya katılan ergenlere elden teslim edilerek doldurmalarına müteakip geri teslim alınmıştır.

3.3.1. Barratt Dürtüsellik (İmpulsivite) Ölçeği

Barratt Dürtüsellik (İmpulsivite) Ölçeği 11 (BIS-11): BIS-11 dürtüsellik görünümü değerlendiren 30 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Maddeler 1=nadiren/hiçbir zaman; 2=bazen; 3=sıklıkla; 4=hemen her zaman/her zaman şeklinde 4'lü Likert ölçeği ile değerlendirilir. Plan Yapmama, Motor Dürtüsellik, Dikkatte Dürtüsellik şeklinde, güvenilirliği iyi olan birbiri ile örtüşmeyen 3 alt ölçeği bulunmaktadır. Bu her bir alt ölçeğin altında 2 ölçek daha yapılandırılmıştır: Dikkat ve Bilişsel düzensizlik, Motor ve İnatlaşma, Öz control ve Bilişsel karışıklık (tablo 1).

Yüksek BIS değerleri daha yüksek düzeyde dürtüsellik göstergesidir. Barrat (1989) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirliği Barrat dürtüsellik ölçeği 2. sıra faktör ve 1. sıra faktör puanları Tablo 1’de belirtilen madde toplamaları ile elde edilmiştir. 2. sıra faktör olarak isimlendirilen 3 alt ölçek puanı (Dikkatte Dürtüsellik, Motor Dürtüsellik, Plan Yapmama) ve her bir alt ölçeğin altında 2 ölçekten oluşan 1. sıra faktör olarak isimlendirilen 6 adet alt ölçek puan toplamı hesaplanmıştır (Dikkat ve Bilişsel düzensizlik, Motor ve İnatlaşma, Öz kontrol ve Bilişsel karışıklık):

Tablo 1. Barrat dürtüsellik ölçeğinde alt ölçek faktör ve maddeleri

2. sıra faktörler	1. sıra faktörler	Maddeler	Madde sayısı
Dikkatlilik- Dikkatte Dürtüsellik	Dikkat	5, 9*, 11, 20*, 28	5
	Bilişsel düzensizlik	6, 24, 26	3
Motor Dürtüsellik	Motor	2, 3, 4, 17, 19, 22, 25	7
	İnatlaşma	16, 21, 23, 30*	4
Plansızlık- Plan Yapmama	Öz kontrol	1*, 7*, 8*, 12*, 13*, 14	6
	Bilişsel karışıklık	10*, 15*, 18, 27, 29*	5

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Demografik bilgilerin yer aldığı cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim düzeyi, boşanma sırasında çocuğun yaşı, anne-baba ayrılığından sonra geçen süre sorularının yer aldığı kişisel bilgi formu hazırlandı.

3.4. Araştırmanın Etiği

Araştırmada kullanılan ölçekler için ölçekleri geliştiren kişilerden yazılı izin alınmıştır. Katılımcıların araştırmaya gönüllü katılımı söz konusudur.

3.5. İstatistiksel Analiz

Verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiş, normal dağılım gösteren sürekli değişkenlerin analizinde sample-t testi veya tek yönlü varyans analizi, normal dağılım göstermeyen sürekli değişkenlerin analizinde ise Mann whitney U veya Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin analizinde ise ki-kare testi kullanılmıştır. Sonuçlar ortalama±standart sapma, medyan (min-max), n ve yüzde

olarak ifade edilmiştir. p değerinin $<0,05$ olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Veriler SPSS 22.0 programına girilerek analiz edilmiştir.

3.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- * Örneklem açısından Osmaniye ili- merkezi, ilçeleri ve köylerinde yaşayan 12-17 yaş arasındaki ergenlerle sınırlıdır.

- * Zaman açısından 2015-2016 yılları arasında sınırlıdır.

- * Konu açısından 12-17 yaş arası ergenlere uygulanan Barrat dürtüsellik ölçeği ve Demografik bilgi formu bilgilerini boşanma ile ilişkilendirmesi ile sınırlıdır.

3.7. Sayıtlar

Bu araştırmanın temel sayıtları aşağıda verilmiştir.

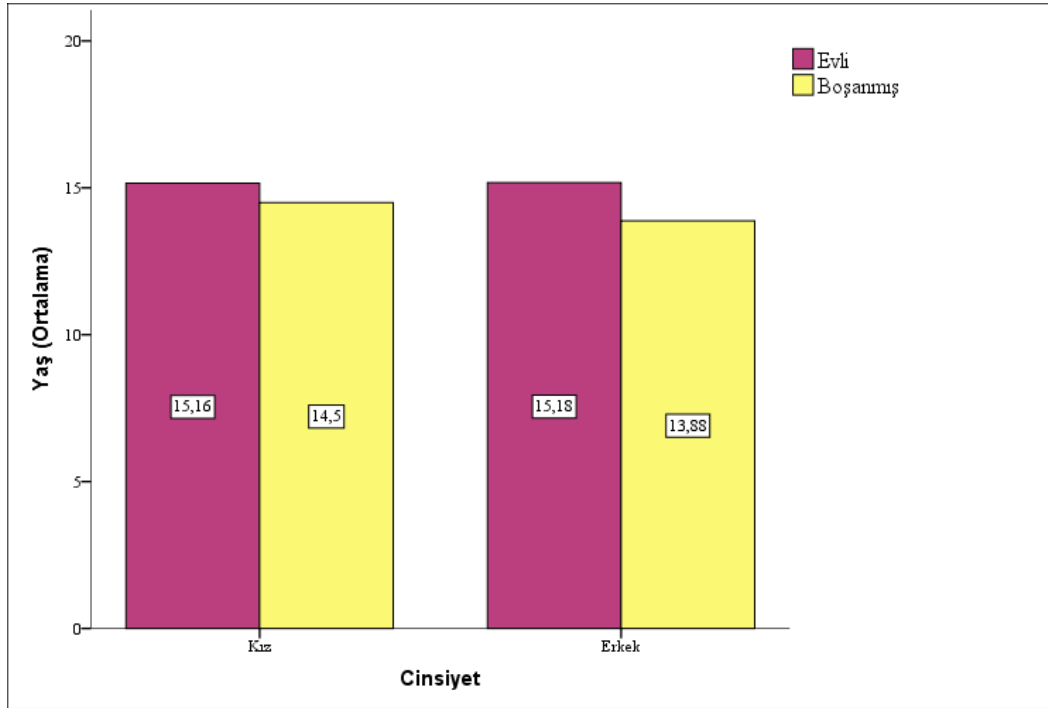
- * Örneklem grubunu oluşturan ergenlerin kullanılan ölçeğe ve demografik bilgi formuna içtenlikle cevap verdikleri kabul edilmiştir.

- * Örneklem grubunun evreni temsil ettiği düşünülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Evli ailelerde kız ve erkek çocukların yaş ortalaması benzer olarak bulunmuştur. Boşanmış ailelerin kız çocuklarının yaş ortalaması 14,5 iken erkek çocukların yaş ortalaması 13,9'dur (Şekil 1). Grupların tanımlayıcı özellikleri tablo 2'de sunulmuştur. Anne babası evli olan öğrencilerin yaş ortalaması $15,2 \pm 1,9$ (Min: 12-Max: 17) boşanmış olan öğrencilerin ise $14,2 \pm 1,9$ (min: 12-max: 17)'dir. Evli olanların % 51,0'ı 16-17 yaş grubunda iken boşanmış olan grupta bu oran % 30,0'dır ($p=0,005$). Baba eğitim durumu gruplara göre anlamlı fark göstermezken annenin eğitim durumu ve kardeş sayısı gruplara göre anlamlı fark göstermektedir. Ailesi boşanmış öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi evli olanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Annesinin eğitim düzeyi lise+lisans olanların oranı evli olan ailelerde % 29 iken bu oran boşanmış ailelerde % 52'dir ($p=0,0001$). Ailesi boşanmış öğrencilerin kardeş sayısı ise evli olanlara göre anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Kardeş sayısı 3 ve daha fazla olanların oranı evli olan ailelerde % 73 iken bu oran boşanmış ailelerde % 28'dir ($p=0,0001$).

Şekil 1. Gruplara ve Cinsiyete Göre Öğrencilerin Yaş Dağılımı

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveyni boşanmış 50 erkek ve 50 kız ve ebeveyni boşanmamış 50 erkek ve 50 kız olarak tanımlanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Ebeveynlerin Medeni Durumu

		Medeni Durum			
		Evli		Boşanmış	
		(n = 100)		(n = 100)	
		n	%	n	%
Cinsiyeti	Kadın	50	(50,00)	50	(50,00)
	Erkek	50	(50,00)	50	(50,00)

Yaş grupları ise 12-13, 14-15 ve 16-17 olarak gruplandırılmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveyni evli olanların 12-13 yaş grubundakilerin oranı % 23 boşanmış olanların ise % 41, 14-15 yaş gruplarının ise ebeveyni evli olanların % 26 boşanmış olanların ise % 29, 16-17 yaş grubundakilerin oranı ebeveyni olanlarda % 51 boşanmış olanlarda ise % 30 olarak bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaş Gruplaması

		EVLİ		BOŞANMIŞ	
		n	%	n	%
Yaş Grubu	12-13	23	(23,00)	41	(41,00)
	14-15	26	(26,00)	29	(29,00)
	16-17	51	(51,00)	30	(30,00)
Yaş (Ort±SS, Min-Max)		(15,2±1,9, 12-17)		(14,2±1,9, 12-17)	

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeş sayıları ebeveyni evli olanlarda 1 kardeşi olanların oranı % 8,0 2 kardeşi olanların % 19, 3 ve daha fazla kardeşi olanların % 73,0, boşanmış olanlarda ise 1 kardeşi olanların oranı % 26, 2 kardeşi olanların % 46, 3 ve daha fazla kardeşi olanların oranı ise % 28 olarak tanımlanmıştır. Ergenlerin kardeşlerinin yaş ortalamasına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlıdır (P=,0001) (Tablo 4).

Tablo 4. Ergenlerin Kardeş Sayıları

		Kardeş Sayısı				p
		Evli		Boşanmış		
		(N=100)		(N=100)		
		n	%	n	%	
Kardeş sayısı	1	8	8,0	26	26,0	
	2	19	19,0	46	46,0	
	3+	73	73,0	28	28,0	
Yaş (Ort±SS, Min-Max)		3,4±1,7, 1-10		2,1±0,9, 1-5		,001

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveyni evli olanların anne tahsil durumları ilkokul olan oranı % 48,0 ortaokul olanların % 23,0, lise olanların % 24 ve lisan olanların oranı % 5,0 olarak Baba eğitim durumlarının ise ilkokul olanların % 29,0, ortaokul olanların % 22,0, lise olanların % 36 ve lisans olanların oranı ise % 13,0 olarak tanımlanmış; ebeveyni boşanmış olanların ise annesi ilkokul olanların oranı % 24,0, ortaokul olanların % 24,0 lise olanların % 37,0 lisans olanların 15,0 olarak baba tahsil durumunun ise ilkokul olanların oranı % 28,0, ortaokul olanların %17,00, lise olanların % 43,0 ve lisan olanların oranı ise % 12,0 olarak tanımlanmıştır. Ebeveyn eğitim durumlarına bakıldığında, Anne eğitim durumu lise mezunu olanların boşanma olgusunu daha çok tercih ettikleri görülmektedir (p=,001) (Tablo 5).

Tablo 5. Ergenlerin Ebeveynlerinin Eğitim Durumu

		ANNE BABA EĞİTİM DURUMU				p	
		Evli (N=100)		Boşanmış (N=100)			
		n	%	n	%		
Annenin durumu	eğitim	İlkokul	48	48,0	24	24,0	,001
		Ortaokul	23	23,0	24	24,0	
		Lise	24	24,0	37	37,0	
		Lisans	5	5,0	15	15,0	
Babanın durumu	eğitim	İlkokul	29	29,0	28	28,0	,725
		Ortaokul	22	22,0	17	17,0	
		Lise	36	36,0	43	43,0	
		Lisans	13	13,0	12	12,0	

Anne baba ayrıldığında çocuğun yaş ortalaması $8,2\pm3,9$ (min: 1-max: 16)'dir. Anne baba ayrıldığında % 85'i anneden bakım almıştır. Anne babaları boşandığında 1-5 yaş grubunda olan ergenlerin oranı % 30, 6-10 yaş grubunda olanların oranı % 39, 10 yaş ve üzeri olanların oranı ise % 31'dir. Anne baba ayrılığının üzerinden geçen süre ortalaması $5,9\pm3,9$ (min: 1-max: 16)'dir. Anne baba ayrılığının üzerinden geçen sürenin 2 yıl ve daha kısa olanların oranı toplamda % 23 iken, bu oran 3-9 yıl olanlarda % 59, 10 yıl ve üzeri olanların oranı % 18'dir (Tablo 6).

Tablo 6. Boşanmaya Ait Tanımlayıcı Özellikler

		Boşanmış Aile (n=100)	
		n	%
Anne baba ayrıldığında çocuğun yaş grubu	1-5 yaş	30	30,0
	6-10 yaş	39	39,0
	>10 yaş	31	31,0
Anne baba ayrıldığında çocuğun yaşı (Ortalama $\pm$ SS, Min-Max)		8,2 $\pm$ 3,9, 1-16	
Anne baba ayrılığının üzerinden geçen süre	1 yıl	10	10,0
	2 yıl	13	13,0
	3-9 yıl	59	59,0
	>10 yıl	18	18,0
Anne baba ayrılığının üzerinden geçen süre (Ortalama $\pm$ SS, Min-Max)		5,9 $\pm$ 3,9, 1-15	
Anne baba ayrıldığında çocuğun bakım aldığı kişi	Anne	85	85,0
	Baba	15	15,0

BDÖ toplam ölçeğin maddeler arası korelasyon minimum 0.08 ve maksimum 0.56'dır. Toplam ölçeğin cronbach alfa değeri: 0,91'dir. Alt ölçeklerin cronbach alfa değerleri ise Dikkatlilik- Dikkatte Dürtüsellik için 0,83, Motor Dürtüsellik için 0,89 ve Plansızlık-Plan Yapmama için ise 0,86'dır.

Gruplara göre 30 maddenin ortalamaları tablo 4'te sunulmuştur. Tüm öğrencilerde en yüksek puan ortalaması "Düzenli para biriktirim" (Ort: 2,77), "Seyahatlerimi çok önceden planlarım" (Ort: 2,56), "Karmaşık problemler üzerinde düşünmeyi severim" (Ort: 2,43) maddelerinde elde edilmiştir. Yüksek puanların

“Plansızlık-Plan Yapmama” alt faktör maddelerinde olduğu gözlenmektedir. Gruplar arasında 3 madde dışında ortalamalar arasında (“kolayca konsantre olurum”, “sıklıkla evimi değiştiririm” ve “seyahatlerimi çok önceden planlarım”) anlamlı bir fark saptanamamıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Gruplara Göre Herbir Maddenin Ortalamaları

		Evli	Boşanmış	Toplam	P değeri
Dikkatlilik- Dikkatte Dürtüsellik	Dikkat etmem	1,86	1,82	1,84	,542
	Kolayca konsantre olurum	2,34	2,13	2,24	,050
	Düşünerek hareket ederim	1,99	1,96	1,98	,890
	Derslerde ve oyunlarda yerimde duramam	2,06	2,04	2,05	,790
	Derslerde veya sinemada rahat oturmam	1,91	2,01	1,96	,370
	Uçuşan düşüncelerim var	2,12	2,21	2,17	,598
	Hobilerimi değiştiririm	1,79	1,90	1,85	,295
	Düşünürken sıklıkla zihnimde konuyla ilgisiz düşünceler oluşur	2,03	2,11	2,07	,480
	Düşünmeden iş yaparım	1,75	1,82	1,79	,480
	Hızla karar veririm	2,20	2,28	2,24	,575
	Hiç bir şeyi dert etmem	2,14	2,13	2,14	,914
Motor Dürtüsellik	Düşünmeden hareket ederim	1,75	1,84	1,80	,306
	Aklıma estiği gibi hareket ederim	1,77	1,86	1,82	,405
	Düşünmeden alış veriş yaparım	1,62	1,67	1,65	,518
	Kazandığımdan fazla harcarım	1,65	1,72	1,69	,420
	Sık sık iş değiştiririm	1,60	1,63	1,62	,892
	Sıklıkla evimi değiştiririm	1,30	1,53	1,42	,003
	Aynı anda sadece bir tek şey düşünebilirim	1,87	1,86	1,87	,808
	Geleceğini düşünen birisiyim	1,58	1,77	1,68	,096
Plansızlık- Plan Yapmama	İşlerimi dikkatle planlarım	2,27	2,29	2,28	,913
	Seyahatlerimi çok önceden planlarım	2,7	2,42	2,56	,024
	Kendimi kontrol edebilirim	2,04	2,05	2,05	,971
	Dikkatli düşünen birisiyim	2,29	2,09	2,19	,164
	İş güvenliğine dikkat ederim	2,2	2,22	2,21	,895
	Düşünmeden birşeyler söylerim	2,25	2,2	2,23	,661
	Düzenli para biriktiririm	2,75	2,74	2,74	,929
	Karmaşık problemler üzerinde düşünmeyi severim	2,51	2,42	2,46	,413
	Zor problemler çözmem gerektiğinde kolayca sıkılırım	2,33	2,29	2,31	,893
	Şu an ile gelecekte daha fazla ilgilenirim	2,33	2,32	2,32	,840
	Yap-boz/puzzle çözmeyi severim	2,42	2,31	2,37	,373

Toplam 30 maddenin cevap dağılımı tablo 7’te sunulmuştur. Tüm öğrencilerde en yüksek

Tablo 8. Tüm Maddelerin Cevap Dağılımı

		n	%
dikkat etmem	nadiren/hiç bir zaman	69	(34,5)
	bazen	99	(49,5)
	sıklıkla	27	(13,5)
	hemen her zaman/ her zaman	5	(2,5)
kolayca konsantra olurum	Hemen her zaman/her zaman	33	(16,5)
	sıklıkla	95	(47,5)
	bazen	64	(32,0)
	nadiren/her zaman	8	(4,0)
düşünerek hareket ederim	Hemen her zaman/her zaman	58	(29,0)
	Sıklıkla	93	(46,5)
	Bazen	45	(22,5)
	nadiren/her zaman	4	(2,0)
Derslerde ve oyunlarda yerimde duramam	nadiren/hiç bir zaman	55	(27,5)
	Bazen	91	(45,5)
	Sıklıkla	43	(21,5)
	hemen her zaman/ her zaman	11	(5,5)
derslerde veya sinemada rahat oturmam	nadiren/hiç bir zaman	68	(34,0)
	Bazen	83	(41,5)
	Sıklıkla	38	(19,0)
	hemen her zaman/ her zaman	11	(5,5)
uçusan düşüncelerim var	nadiren/hiç bir zaman	55	(27,5)
	Bazen	75	(37,5)
	Sıklıkla	52	(26,0)
	hemen her zaman/ her zaman	18	(9,0)
hobilerimi değiştiririm	nadiren/hiç bir zaman	69	(34,5)
	Bazen	96	(48,0)
	Sıklıkla	32	(16,0)
	hemen her zaman/ her zaman	3	(1,5)
düşünürken sıklıkla zihnimde konuyla ilgisiz düşünceler oluşur	nadiren/hiç bir zaman	59	(29,5)
	bazen	83	(41,5)
	sıklıkla	43	(21,5)
	hemen her zaman/ her zaman	15	(7,5)

Tablo 8'in devamı

Düşünmeden iş yaparım	nadiren/hiç bir zaman	74	(37,0)
	bazen	97	(48,5)
	sıklıkla	27	(13,5)
	hemen her zaman/ her zaman	2	(1,0)
hızla karar veririm	nadiren/hiç bir zaman	30	(15,0)
	bazen	102	(51,0)
	sıklıkla	58	(29,0)
	hemen her zaman/ her zaman	10	(5,0)
hiç bir şeyi dert etmem	nadiren/hiç bir zaman	20	(10,0)
	bazen	139	(69,5)
	sıklıkla	35	(17,5)
	hemen her zaman/ her zaman	6	(3,0)
düşünmeden hareket ederim	nadiren/hiç bir zaman	74	(37,0)
	bazen	101	(50,5)
	sıklıkla	17	(8,5)
	hemen her zaman/ her zaman	8	(4,0)
aklıma estiği gibi hareket ederim	nadiren/hiç bir zaman	81	(40,5)
	bazen	83	(41,5)
	sıklıkla	28	(14,0)
	hemen her zaman/ her zaman	8	(4,0)
düşünmeden alışveriş yaparım	nadiren/hiç bir zaman	99	(49,5)
	bazen	78	(39,0)
	sıklıkla	18	(9,0)
	hemen her zaman/ her zaman	5	(2,5)
kazandığımdan fazla harcarım	nadiren/hiç bir zaman	97	(48,5)
	bazen	75	(37,5)
	sıklıkla	22	(11,0)
	hemen her zaman/ her zaman	6	(3,0)
sık sık iş değiştiririm	nadiren/hiç bir zaman	106	(53,0)
	bazen	69	(34,5)
	sıklıkla	21	(10,5)
	hemen her zaman/ her zaman	4	(2,0)
sıklıkla evimi değiştiririm	nadiren/hiç bir zaman	141	(70,5)
	bazen	37	(18,5)
	sıklıkla	20	(10,0)
	hemen her zaman/ her zaman	2	(1,0)

Tablo 8'in devamı

	nadiren/hiç bir zaman	57	(28,5)
aynı anda sadece bir tek	bazen	116	(58,0)
şey düşünebilirim	sıklıkla	24	(12,0)
	hemen her zaman/ her zaman	3	(1,5)
	hemen her zaman/her zaman	96	(48,0)
geleceğini düşünen	sıklıkla	75	(37,5)
birisiyim	bazen	27	(13,5)
	nadiren/her zaman	2	(1,0)
	hemen her zaman/her zaman	32	(16,0)
islerimi dikkatle planlarım	sıklıkla	91	(45,5)
	bazen	66	(33,0)
	nadiren/her zaman	11	(5,5)
	hemen her zaman/her zaman	20	(10,0)
seyahatlerimi çok önceden	sıklıkla	83	(41,5)
planlarım	bazen	62	(31,0)
	nadiren/her zaman	35	(17,5)
	hemen her zaman/her zaman	58	(29,0)
kendimi kontrol edebilirim	sıklıkla	86	(43,0)
	bazen	45	(22,5)
	nadiren/her zaman	11	(5,5)
	hemen her zaman/her zaman	48	(24,0)
dikkatli düşünen birisiyim	sıklıkla	82	(41,0)
	bazen	54	(27,0)
	nadiren/her zaman	16	(8,0)
	hemen her zaman/her zaman	46	(23,0)
iş güvenliğine dikkat	sıklıkla	80	(40,0)
ederim	bazen	59	(29,5)
	nadiren/her zaman	15	(7,5)
	nadiren/hiç bir zaman	11	(5,5)
düşünmeden birşeyler	bazen	134	(67,0)
söylerim	sıklıkla	54	(27,0)
	hemen her zaman/ her zaman	1	(,5)
	hemen her zaman/her zaman	6	(3,0)
düzenli para biriktiririm	sıklıkla	71	(35,5)
	bazen	87	(43,5)
	nadiren/her zaman	36	(18,0)

Tablo 8'in devamı

karmaşık problemler üzerinde düşünmeyi severim	hemen her zaman/her zaman	32	(16,0)
	sıklıkla	82	(41,0)
	bazen	55	(27,5)
	nadiren/her zaman	31	(15,5)
zor problemler çözmem gerektiğinde kolayca sıkılırım	nadiren/hiç bir zaman	14	(7,0)
	bazen	127	(63,5)
	sıklıkla	48	(24,0)
	hemen her zaman/ her zaman	11	(5,5)
şu an ile gelecekte daha fazla ilgilenirim	Nadiren /hiç bir zaman	19	(9,5)
	Bazen	114	(57,0)
	Sıklıkla	58	(29,0)
	hemen her zaman / her zaman	9	(4,5)
yap-boz/puzzle çözmeyi severim	Hemen her zaman /her zaman	39	(19,5)
	sıklıkla	74	(37,0)
	bazen	60	(30,0)
	nadiren/her zaman	27	(13,5)

Ölçeğin yapılan faktör analizinde maddelerin 5 faktörde toplandığı saptanmıştır. Toplamda 3 faktöre zorlanan faktör analiz sonucuna göre kaynak literatürde “Dikkatte Dürtüsellik” faktörü altında gösterilen “kolayca konsantra olurum”, “hobilerimi değiştiririm” maddelerinin “Motor Dürtüsellik” faktörü altında toplandığı izlenmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör yükleri		
	Dikkatte Dürtüsellik	Motor Dürtüsellik	Plan Yapmama
Dikkat etmem	,667		
Kolayca konsantra olurum	,410	,512	
Düşünerek hareket ederim	,524		
Derslerde ve oyunlarda yerimde duramam	,757		
Deslerde veya sinemada rahat oturmam	,749		
Uçusan düşünelerim var	,528		
Hobilerimi değiştiririm	,360	,457	
Düşünürken sıklıkla zihnimde konuyla ilgisiz düşünceler oluşur	,529		

Tablo 9'un devamı

Düşünmeden iş yaparım	,494
Hızla karar veririm	,567
Hiç bir şeyi dert etmem	,699
Düşünmeden hareket ederim	,683
Aklıma estiği gibi hareket ederim	,703
Düşünmeden alış veriş yaparım	,748
Kazandığımdan fazla harcarım	,710
Sık sık iş değiştiririm	,583
Sıklıkla evimi değiştiririm	,758
Aynı anda sadece bir tek şey düşünebilirim	,644
Geleceğini düşünen birisiyim	,501
İslerimi dikkatle planlarım	,616
Seyahatlerimi çok önceden planlarım	,577
Kendimi kontrol edebilirim	,572
Dikkatli düşünen birisiyim	,697
İş güvenliğine dikkat ederim	,716
Düşünmeden birşeyler söylerim	,570
Düzenli para biriktirim	,601
Karmaşık problemler üzerinde düşünmeyi severim	,757
Zor problemler çözmem gerektiğinde kolayca sıkılırım	,648
Şu an ile gelecekte daha fazla ilgilenirim	,595
Yap-boz/puzzle çözmeyi severim	,745

BDÖ toplam puan ve alt ölçek puanların çalışma gruplarına göre dağılımı tablo 10'de izlenmektedir. BDÖ toplam puanı evli ailelerin çocuklarında $61,4 \pm 12,8$ iken boşanmış ailelerin çocuklarında puan ortalaması $61,6 \pm 13,0$, benzerdir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=,743$).

Tablo 10. Gruplara Göre Ölçek Toplam Puan Ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Grup				p
		Evli		Boşanmış		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	10,2	3,0	10,0	3,0	,728
	Bilişsel düzensizlik	5,9	2,1	6,2	2,1	,346
	Motor	12,9	3,8	13,3	4,0	,366
	İnatlaşma	6,4	2,0	6,8	2,4	,325
	Öz kontrol	13,8	3,3	13,3	3,6	,278
	Bilişsel karışıklık	12,3	3,1	12,1	2,9	,653
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	16,1	4,5	16,2	4,5	,829
	Motor Dürtüsellik	19,2	5,4	20,1	5,8	,218
	Plan Yapmama	26,1	5,8	25,4	6,0	,408
	Toplam puan	61,4	12,8	61,6	13,0	,743

BDÖ toplam puan ve alt ölçek puanlarının ergenlerin cinsiyetine göre dağılımı tablo 11’de izlenmektedir. Toplam puan ve alt ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı fark göstermemektedir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan 200 Ergenin Cinsiyete Göre Ölçek Toplam Puan Ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Cinsiyet				p
		Kadın		Erkek		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	10,1	3,0	10,0	3,0	,580
	Bilişsel düzensizlik	6,2	2,2	6,0	2,0	,811
	Motor	12,9	4,2	13,3	3,5	,200
	İnatlaşma	6,7	2,4	6,4	2,0	,794
	Öz kontrol	13,5	3,5	13,5	3,5	,926
	Bilişsel karışıklık	12,1	2,9	12,3	3,1	,640
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	16,3	4,6	16,0	4,4	,698
	Motor Dürtüsellik	19,6	6,3	19,7	4,9	,341
	Plan Yapmama	25,6	6,0	25,8	5,9	,780
	Toplam	61,5	13,6	61,5	12,1	,858

BDÖ toplam puan ve alt ölçek puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı tablo 12’de izlenmektedir. Yaş grubu arttıkça toplam BDÖ puanı anlamlı olarak artmaktadır ($p=0.010$). Alt ölçek puanlarından “Dikkatte Dürtüsellik” ve “Motor Dürtüsellik” yaşa göre anlamlı fark göstermezken “Plan Yapmama” puanı yaş grubu arttıkça istatistiksel olarak anlamlı biçimde artış göstermektedir. Plan Yapmama bileşeninin 2 alt ölçeği olan Öz kontrol ve Bilişsel karışıklık puanları da yaş arttıkça artmaktadır.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan 200 Ergenin Yaş Gruplarına Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Yaş grupları						p
		12-13		14-15		16-17		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	9,5	3,2	10,2	3,2	10,4	2,7	,064
	Bilişsel düzensizlik	5,8	2,2	6,3	1,8	6,2	2,2	,114
	Motor	12,5	3,9	13,3	3,6	13,4	4,0	,176
	İnatlaşma	6,6	2,5	6,7	2,1	6,5	2,0	,507
	Öz kontrol	12,5	3,4	13,6	3,5	14,2	3,3	,007
	Bilişsel karışıklık	11,2	2,7	12,0	3,0	13,2	2,9	,000
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	15,2	4,8	16,5	4,4	16,6	4,3	,054
	Motor Dürtüsellik	19,1	5,9	20,0	5,2	19,9	5,7	,233
	Plan Yapmama	23,7	5,7	25,6	6,1	27,4	5,5	,0001
	Toplam	58,0	12,9	62,1	13,3	63,9	12,1	,010

BDÖ toplam puan ve alt ölçek puanlarının ergenlerin kardeş sayısına göre dağılımı tablo 13’de izlenmektedir. Tek kardeşi ve 3 ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin Toplam BDÖ puanı ve “Dikkatte Dürtüsellik” ve “Motor Dürtüsellik” puan ortalamaları 2 kardeşi olan ergenlere göre anlamlı olarak daha düşüktür.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan 200 Ergenin Kardeş Sayısına Göre Ölçek Toplam Puan Ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Kardeş Sayısı						p
		1 kardeş		2 kardeş		3 ve üstü		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	9.1	3.2	10.9	3.0	9.8	2.8	,007
	Bilişsel düzensizlik	5.7	2.3	6.8	2.1	5.8	1.9	,007
	Motor	12.4	3.0	14.1	4.6	12.7	3.5	,101
	İnatlaşma	5.7	1.7	7.2	2.5	6.4	2.1	,006
	Öz kontrol	12.5	3.1	13.7	3.5	13.8	3.5	,212
	Bilişsel karışıklık	11.6	2.8	12.5	2.8	12.3	3.2	,345
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	14.8	4.9	17.7	4.5	15.6	4.1	,001
	Motor Dürtüsellik	18.1	4.1	21.3	6.6	19.1	5.2	,036
	Plan Yapmama	24.1	5.4	26.1	5.9	26.0	6.1	,237
	Toplam	57.0	11.2	65.2	13.6	60.7	12.4	,010

BDÖ toplam puan ve alt ölçek puanlarının öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyi ile bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır (Tablo14 ve Tablo 15). Toplam puan ve alt ölçek puanları anne ve baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermemektedir.

Tablo 14. Annenin Eğitim Durumuna Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Anne eğitim durumu								p
		İlkokul		Ortaokul		Lise		Lisans		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	9,7	2,8	10,5	3,1	9,9	3,1	10,9	3,1	,244
	Bilişsel düzensizlik	5,7	2,1	6,5	2,1	6,1	2,1	6,5	2,1	,118
	Motor	12,7	3,6	13,3	3,5	13,2	4,4	14,0	4,0	,390
	İnatlaşma	6,3	2,0	6,7	2,2	6,7	2,5	6,8	2,0	,713
	Öz kontrol	13,1	3,4	13,9	3,4	13,4	3,6	14,7	3,6	,235
	Bilişsel karışıklık	12,0	2,7	12,6	3,4	12,1	2,9	12,0	3,1	,789

Tablo 14'ün devamı

	Dikkatte Dürtüsellik	15,3	4,2	17,0	4,6	16,0	4,6	17,4	4,5	,125
2. sıra	Motor Dürtüsellik	19,0	5,2	19,9	5,3	19,9	6,5	20,8	5,2	,329
faktörler	Plan Yapmama	25,1	5,7	26,5	6,1	25,5	6,0	26,7	6,3	,581
	Toplam	59,4	12,5	63,4	12,2	61,5	13,5	64,9	13,1	,131

Tablo 15. Babanın Eğitim Durumuna Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Baba eğitim durumu								p
		İlkokul		Ortaokul		Lise		Lisans		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	9,8	2,8	10,5	3,0	9,9	3,3	10,4	2,7	,509
	Bilişsel düzensizlik	5,8	2,0	6,5	2,2	6,1	2,2	6,0	1,7	,549
	Motor	12,6	3,5	13,3	3,2	13,5	4,4	12,7	3,9	,622
	İnatlaşma	6,5	2,0	6,1	1,7	6,8	2,4	6,7	2,4	,547
	Öz kontrol	13,8	3,7	13,1	3,5	13,2	3,2	14,5	3,5	,282
	Bilişsel karışıklık	12,5	2,8	12,1	3,3	12,2	2,8	11,6	3,5	,538
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	15,6	4,2	17,0	4,5	16,1	4,8	16,4	3,9	,458
	Motor Dürtüsellik	19,2	5,3	19,3	4,4	20,3	6,4	19,4	5,7	,834
	Plan Yapmama	26,3	6,0	25,2	6,2	25,4	5,6	26,1	6,7	,697
	Toplam	61,1	12,3	61,5	13,0	61,8	13,2	61,9	13,6	,992

Anne baba ayrıldığında çocuğun yaş grubuna göre ölçek toplam puan ve alt ölçek puan dağılımları tablo 16'te izlenmektedir. Anne baba boşandığında 6-10 yaş grubunda olan çocuklarda "Dikkat" ve "Bilişsel karışıklık" puanları 1-5 yaş grubunda olan çocuklar ile >10 yaş ve üzerinde olan çocuklara göre daha yüksektir ($p=0,050$ ve $p=0,040$). Benzer durum toplam BDÖ puanlarında da görülse de istatistiksel fark saptanmamıştır ($p=0,076$).

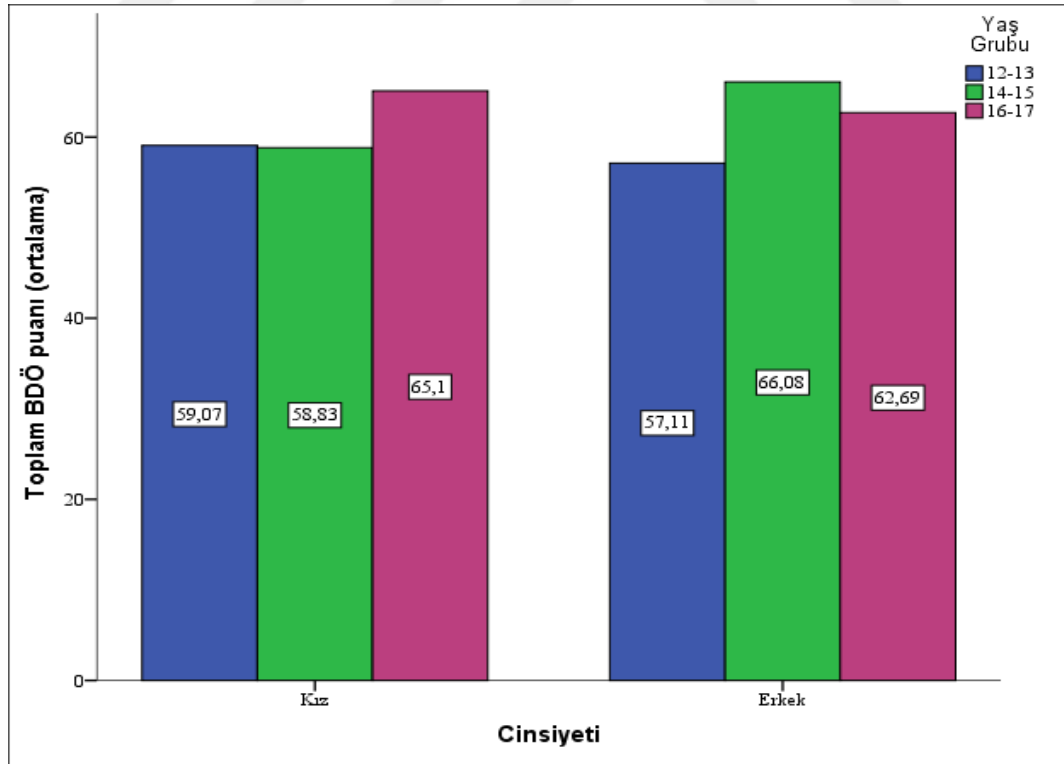
Tablo 16. Ebeveyleerin Ayrıldığında Çocuğun Yaş Grubuna Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Anne baba ayrıldığında çocuğun yaş grubu						
		1-5 yaş		6-10 yaş		>10 yaş		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	p
1. sıra faktörler	Dikkat	10,4	3,4	9,2	3,2	10,5	2,2	,050
	Bilişsel düzensizlik	6,2	2,1	5,8	2,1	6,7	2,2	,252
	Motor	13,6	3,5	12,5	3,9	14,1	4,3	,158
	İnatlaşma	6,6	2,2	6,7	2,5	7,1	2,4	,630
	Öz kontrol	13,5	4,1	12,6	3,3	13,9	3,4	,290
	Bilişsel karışıklık	12,6	3,1	11,1	2,6	12,8	2,8	,040
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	16,6	4,9	15,1	4,6	17,2	3,7	,068
	Motor Dürtüsellik	20,2	4,9	19,2	5,9	21,2	6,4	,346
	Plan Yapmama	26,1	6,9	23,7	5,4	26,7	5,5	,115
	Toplam	62,8	13,7	58,0	12,4	65,1	12,3	,076

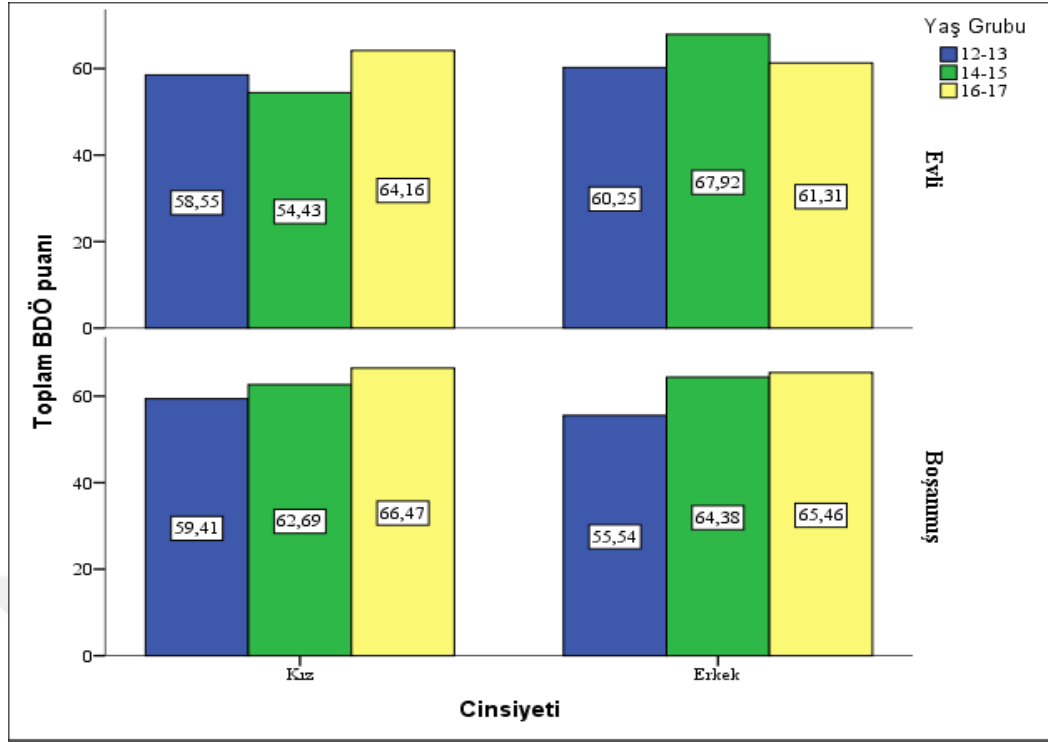
BDÖ toplam puan ve alt ölçek puan dağılımları anne babanın ayrılmasından sonra geçen süreye göre dağılımı tablo 17’te izlenmektedir. Anne babanın ayrılmasından sonra geçen süre arttıkça “İnatlaşma” alt ölçeği hariç tüm ölçeklerdeki puan ortalamaları istatistiksel olarak artmaktadır. Ayrılığın birinci yılında olanların toplam BDÖ puanı $52,1 \pm 10,5$, ayrılığın üzerinden 2 yıl geçmiş olanlarda puan $60,5 \pm 14,8$ ’e, benzer biçimde 3-9 yıl geçmiş olanlar da $60,5 \pm 12,2$ ’e çıkmış iken aradan geçen süre 10 yıl ve üzeri olduğunda puan önemli bir artışla $71,5 \pm 10,0$ ’e yükselmektedir ($p=0,002$).

Tablo 17. Ebeveyn Ayrılığından Sonra Geçen Süreye Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

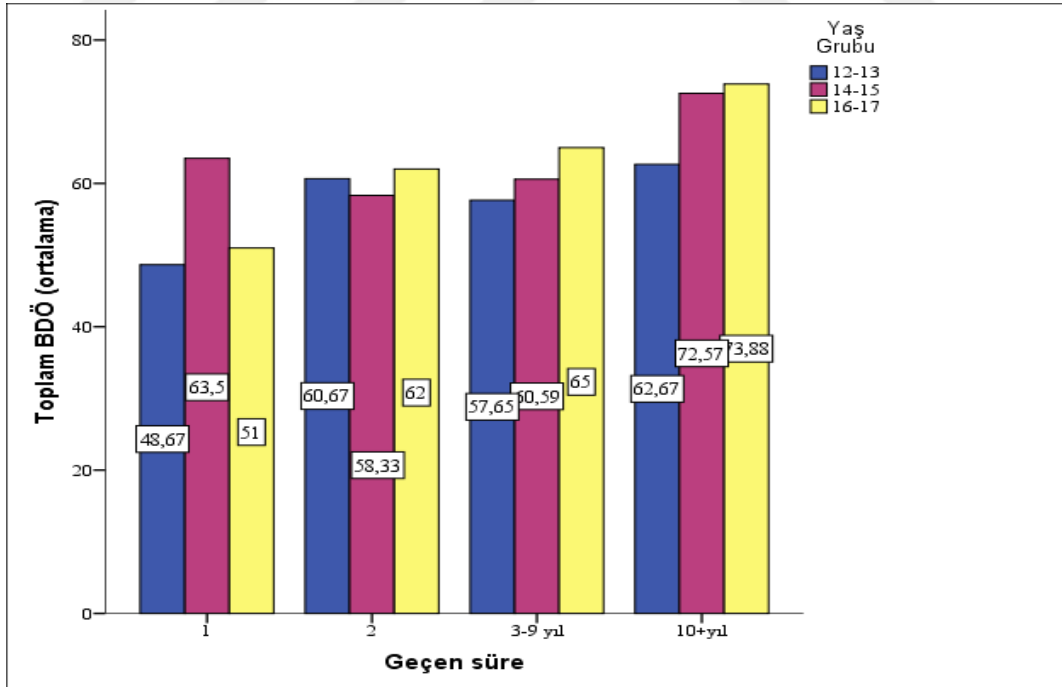
		Ayrılıktan sonra geçen süre								p
		1 yıl		2 yıl		3-9 yıl		10+yıl		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	8,5	2,2	8,8	2,7	9,9	3,0	11,9	2,8	,008
	Bilişsel düzensizlik	4,5	1,4	6,8	2,2	6,1	2,1	7,1	2,1	,013
	Motor	11,0	2,9	12,9	4,2	13,3	4,0	14,8	3,8	,049
	İnatlaşma	5,4	1,2	7,0	2,6	6,9	2,4	7,2	2,3	,242
	Öz kontrol	11,3	2,6	13,3	4,4	12,7	3,2	16,1	3,5	,003
	Bilişsel karışıklık	11,4	3,8	11,7	3,4	11,6	2,5	14,4	2,3	,002
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	13,0	3,1	15,6	4,1	16,0	4,5	18,9	4,1	,006
	Motor Dürtüsellik	16,4	3,1	19,9	6,7	20,2	5,9	22,0	5,3	,043
	Plan Yapmama	22,7	6,2	25,0	7,4	24,3	5,0	30,6	5,5	,002
	Toplam	52,1	10,5	60,5	14,8	60,5	12,2	71,5	10,0	,002

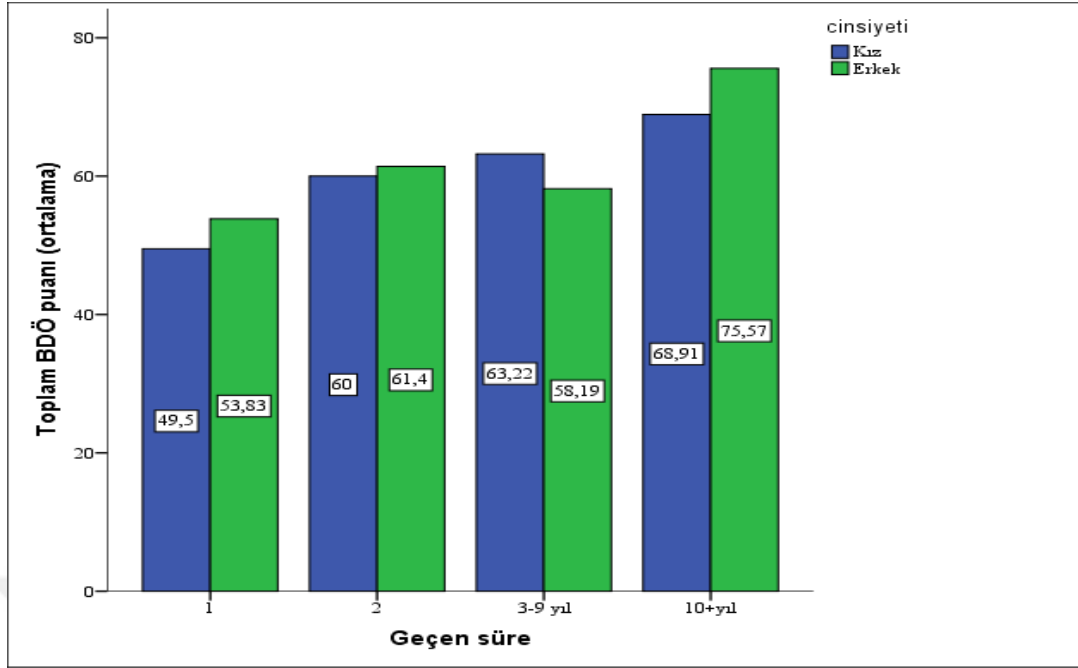
Şekil 2. Toplam Öğrencilerde Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı

Şekil 3. Herbir Grup İçinde Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı

Şekil 4. Boşanmış Ailelerde Yaşayan Öğrencilerde Ayrılıktan Sonra Geçen Sürenin Yaş Gruplarına Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı

Şekil 5. Boşanmış Ailelerde Yaşayan Ergenlerde Ayrılıktan Sonra Geçen Sürenin Cinsiyete Göre Toplam BDÖ Ortalama Dağılımı

Toplam puan ve alt ölçek puanları Anne baba ayrıldığında çocuğun bakım aldığı kişiye göre anlamlı fark göstermemektedir (Tablo 18).

Tablo 18. Ebeveyn Ayrılığından Sonra Çocuğun Bakım Aldığı Kişiyi Göre Ölçek Toplam Puan ve Alt Ölçek Puan Dağılımları

		Anne baba ayrıldığında çocuğun bakım aldığı kişi				
		Anne		Baba		p
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
1. sıra faktörler	Dikkat	10.0	3.0	9.5	3.1	,583
	Bilişsel düzensizlik	6.2	2.2	6.2	2.0	,811
	Motor	13.4	4.0	12.7	3.4	,775
	İnatlaşma	6.9	2.4	6.0	2.0	,124
	Öz kontrol	13.3	3.7	13.1	3.0	,873
	Bilişsel karışıklık	12.2	2.9	11.7	2.8	,506
2. sıra faktörler	Dikkatte Dürtüsellik	16.3	4.5	15.7	4.3	,801
	Motor Dürtüsellik	20.4	6.0	18.7	4.6	,489
	Plan Yapmama	25.5	6.2	24.7	5.4	,572
	Toplam	62.1	13.3	59.2	11.6	,469

Alt ölçek puanlarının tümü ile toplam BDÖ puanı arasında yüksek düzeyde pozitif korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($r>0,60$). (Tablo 19).

Tablo 19. Alt Ölçek ve Toplam Puanlar Arasında Korelasyon Analizi

	Bilişsel düzensizlik	Motor	İnatlaşma	Öz kontrol	Bilişsel karışıklık	Dikkatte D	Motor D	Plan Yapmama	Toplam
Dikkat	,530**	,561**	,539**	,469**	,347**	,918**	,596**	,449**	,787**
Bilişsel düzensizlik		,593**	,459**	,248**	,215**	,823**	,586**	,253**	,660**
Motor			,700**	,283**	,308**	,653**	,960**	,320**	,795**
İnatlaşma				,297**	,245**	,576**	,872**	,297**	,719**
Öz kontrol					,684**	,430**	,310**	,930**	,714**
Bilişsel karışıklık						,333**	,307**	,905**	,667**
Dikkatte D							,673**	,419**	,836**
Motor D								,336**	,826**
Plan Yapmama									,754**

** $p<0.001$

Yaş, cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu alt grup analizleri tablo 17, 18, 19 ve 20 de sunulmuştur.

Toplam BDÖ puan ortalaması her bir yaş alt grubunda ailenin evli ve boşanmış olma durumuna göre fark göstermemektedir. 12 -13 yaş grubunda ailesi evli olanlarda Toplam BDÖ puanı $59,4\pm 13,6$ iken boşanmış olan ailelerde bu yaş grubunda BDÖ biraz daha düşük ($57,1\pm 12,5$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,585$). 14 -15 yaş grubunda ise ailesi evli olanlarda Toplam BDÖ puanı $60,7\pm 15,0$ boşanmış olan ailelerdeki çocuklara oranla daha yüksek ($63,4\pm 11,6$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,197$). Benzer durum 16-17 yaş grubu için de geçerlidir; evlilerde BDÖ puan ortalaması $62,7\pm 11,3$ boşanmışlarda ise ($66,0\pm 13,4$)'dir ($p=0,160$). Yaş grubu arttıkça hem evli hem de boşanmış ailelerde BDÖ puan ortalaması artmaktadır. Bu artış boşanmış ailelerde biraz daha fazla olmasına karşılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ölçek puan ortalamaları da her bir yaş alt grubunda evli ve boşanmış olanlarda fark

göstermemektedir. Ancak 16-17 yaş grubunun motor dürtü puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p=0,032$) (Tablo 20).

Tablo 20. Yaş Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli Ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		Grup				p
		Evli		Boşanmış		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
Yaş Grubu = 12-13	Dikkatte Dürtüsellik	15,9	(5,0)	14,9	(4,7)	,435
	Motor Dürtüsellik	19,6	(5,5)	18,8	(6,2)	,423
	Plan Yapmama	24,0	(5,8)	23,5	(5,7)	,839
	Toplam BDÖ puanı	59,4	(13,6)	57,1	(12,5)	,585
Yaş Grubu = 14-15	Dikkatte Dürtüsellik	16,0	(4,8)	17,0	(3,9)	,290
	Motor Dürtüsellik	19,7	(5,9)	20,3	(4,5)	,192
	Plan Yapmama	25,0	(6,6)	26,2	(5,6)	,307
	Toplam BDÖ puanı	60,7	(15,0)	63,4	(11,6)	,197
Yaş Grubu = 16-17	Dikkatte Dürtüsellik	16,2	(4,2)	17,2	(4,4)	,224
	Motor Dürtüsellik	18,9	(5,2)	21,7	(6,1)	,032
	Plan Yapmama	27,6	(5,1)	27,1	(6,3)	,746
	Toplam BDÖ puanı	62,7	(11,3)	66,0	(13,4)	,160

Kız çocuklarında ailesi evli olanlarda; Toplam BDÖ puan ortalaması her bir yaş alt grubunda ailenin evli ve boşanmış olma durumuna göre fark göstermemektedir. 12 - 13 yaş grubunda ailesi evli olanlarda Toplam BDÖ puanı $60,02 \pm 13,5$ iken boşanmış olan ailelerde bu yaş grubunda BDÖ biraz daha yüksek ($62,91 \pm 13,7$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,262$). Erkek çocuklarında ailesi evli olanların Toplam BDÖ puan ortalaması $62,06 \pm 12,01$ artış boşanmış ailelerde biraz daha düşük olmasına karşılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. Toplam BDÖ puanı ($60,04 \pm 12,02$) Alt ölçek puan ortalamaları da cinsiyet grubunda evli ve boşanmış olanlarda fark göstermemektedir ($p=0,368$) (Tablo 21).

Tablo 21. Cinsiyet Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		Grup				p
		Evli		Boşanmış		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
Kız	Dikkatte Dürtüsellik	16,0	(4,5)	16,6	(4,7)	,417
	Motor Dürtüsellik	18,8	(6,0)	20,4	(6,6)	,178
	Plan Yapmama	25,4	(5,7)	25,9	(6,3)	,639
	Toplam BDÖ puanı	60,2	(13,5)	62,9	(13,7)	,262
Erkek	Dikkatte Dürtüsellik	16,2	(4,5)	15,7	(4,3)	,656
	Motor Dürtüsellik	19,6	(4,9)	19,8	(4,9)	,830
	Plan Yapmama	26,8	(5,9)	24,8	(5,8)	,085
	Toplam BDÖ puanı	62,6	(12,1)	60,4	(12,2)	,368

Anne eğitim durumunun ailesi evli olanlarda; Toplam BDÖ puan ortalaması ailenin evli ve boşanmış olma durumuna göre fark göstermemektedir. Ailesi evli olan ergenlerden anne eğitim durumu ilkokul olanların Toplam BDÖ puanı $59,7 \pm 13,5$ iken boşanmış olan ailelerde BDÖ biraz daha düşük ($58,91 \pm 10,5$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,924$). Ailesi evli olan ergenlerin anne eğitim durumu ortaokul olanlarda anne eğitim durumu ilkokul olanlara göre biraz daha fazla olup; Toplam BDÖ puanı $61,8 \pm 12,3$ iken boşanmış olan ailelerdeki ergenlerde anne eğitim durumu ortaokul olanların BDÖ puan ortalaması biraz daha yüksek olup; ($65,0 \pm 12,3$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,282$). Benzer durum anne eğitim durumu lise olan ergenler için de geçerlidir; evlilerde BDÖ puan ortalaması $64,0 \pm 14,2$ iken Boşanmışlarda $61,4 \pm 14,2$ Anne eğitim durumu seviyesi arttıkça BDÖ puan ortalaması artmaktadır. Bu artış boşanmış ailelerde biraz daha fazla olmasına karşılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($P=0,408$). Alt ölçek puan ortalamaları da anne eğitim durumuna göre evli ve boşanmış olanlarda fark göstermemektedir (Tablo 22).

Tablo 22. Annenin Eğitim Alt Grupları İçinde Alt Ölçek Ve Toplam Puanların Ailenin Evli Ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		Grup				p
		Evli		Boşanmış		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
Anne eğitim durumu = ilk okul	Dikkatte Dürtüsellik	15,6	(4,5)	14,8	(3,6)	,760
	Motor Dürtüsellik	19,1	(5,7)	18,8	(4,2)	,732
	Plan Yapmama	25,0	(5,8)	25,2	(5,5)	,792
	Toplam BDÖ puanı	59,7	(13,5)	58,9	(10,5)	,924
Anne eğitim durumu = orta okul	Dikkatte Dürtüsellik	16,8	(4,2)	17,2	(5,0)	,949
	Motor Dürtüsellik	18,4	(4,3)	21,4	(5,7)	,063
	Plan Yapmama	26,6	(6,7)	26,4	(5,6)	,907
	Toplam BDÖ puanı	61,8	(12,3)	65,0	(12,3)	,282
Anne eğitim durumu = lise	Dikkatte Dürtüsellik	16,4	(4,7)	16,3	(4,5)	,980
	Motor Dürtüsellik	20,2	(5,8)	20,1	(6,4)	,759
	Plan Yapmama	27,4	(4,9)	24,9	(6,5)	,077
	Toplam BDÖ puanı	64,0	(11,9)	61,4	(14,2)	,408

Baba eğitim durumunun ailesi evli olanlarda; Toplam BDÖ puan ortalaması ailenin evli ve boşanmış olma durumuna göre fark göstermemektedir. Bu durum baba eğitim durumu ortaokul olan ergenlerin ölçek alt maddelerinden Dikkatte dürtüsellik puanı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. $p=0,028$. Yine baba eğitim durumu lise olan ergenlerde alt ölçeklerden plan yapama puanı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. $p=0,043$. Ailesi evli olan ergenlerden anne eğitim durumu ilkokul olanların Toplam BDÖ puanı $60,4 \pm 11,8$ iken boşanmış olan ailelerde BDÖ biraz daha yüksek ($61,8 \pm 13,0$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,592$). Ailesi evli olan ergenlerin baba eğitim durumu orta okul olanlarda baba eğitim durumu ilkokul olanlara göre biraz daha farklı olup; Toplam BDÖ puanı $59,1 \pm 14,4$ iken boşanmış olan ailelerdeki ergenlerde baba eğitim durumu ortaokul olanların BDÖ puan ortalaması biraz daha yüksek olup; ($64,6 \pm 10,6$) olarak saptanmış fakat gruplar arasında bir fark saptanamamıştır ($p=0,067$). Benzer durum baba eğitim durumu lise olan ergenler için de geçerlidir; evlilerde BDÖ puan ortalaması $63,1 \pm 12,7$ iken Boşanmışlarda $60,7 \pm 13,7$ Anne eğitim durumu seviyesi arttıkça BDÖ puan ortalaması artmaktadır. Bu artış boşanmış ailelerde biraz daha fazla olmasına karşılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($P=0,275$). Alt ölçek puan ortalamaları da anne eğitim durumuna göre evli ve boşanmış olanlarda fark göstermemektedir (Tablo 23).

Tablo 23. Babanın Eğitim Alt Grupları İçinde Alt Ölçek ve Toplam Puanların Ailenin Evli ve Boşanmış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		Grup				p
		Evli		Boşanmış		
		Ortalama	SS	Ortalama	SS	
Baba eğitim durumu = ilk okul	Dikkatte Dürtüsellik	15,7	(4,3)	15,5	(4,2)	,994
	Motor Dürtüsellik	18,7	(5,6)	19,7	(5,0)	,223
	Plan Yapmama	26,1	(5,6)	26,6	(6,6)	,817
	Toplam BDÖ puanı	60,4	(11,8)	61,8	(13,0)	,592
Baba eğitim durumu = orta okul	Dikkatte Dürtüsellik	15,7	(5,1)	18,6	(3,1)	,028
	Motor Dürtüsellik	18,7	(4,7)	20,1	(4,0)	,118
	Plan Yapmama	24,7	(7,1)	25,8	(4,9)	,386
	Toplam BDÖ puanı	59,1	(14,4)	64,6	(10,6)	,067
Baba eğitim durumu = lise	Dikkatte Dürtüsellik	16,5	(4,4)	15,8	(4,8)	,244
	Motor Dürtüsellik	19,8	(5,7)	20,3	(6,6)	,832
	Plan Yapmama	26,7	(5,4)	24,6	(6,1)	,043
	Toplam BDÖ puanı	63,1	(12,7)	60,7	(13,7)	,275

5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Konu ile ilgili yapılan önceki çalışmalar incelendiğinde;

1. (Amanto, 1986) 33 araştırmanın meta analiz çalışmasında da, çocukken ebeveynlerinin boşanma sürecini yaşayan ergenlerin, daha az psikolojik uyuma, daha düşük bir sosyoekonomik düzeye ve kendi kurdukları aile içinde sıkıntılara sahip olduğu bulunmuştur.

2. Annesi-babası boşanmış ergenlerin annesi-babası birlikte yaşayan ergenlere göre; yüksek düzeyde depresyon ve stres düzeyine sahip oldukları sonucuna varılmıştır (Richardson ve McCabe, 2001).

3. Annesi-babası boşanmamış 91 ergen ve annesi-babası boşanmış 76 ergenin psikolojik uyumlarının incelendiği çalışmada; annesi-babası boşanmış ergenlerin, annesi-babası birlikte yaşayan ergenlere göre; yaşam doyumlarının daha düşük olduğu bulunmuştur (Stacey ve McCabe, 2001).

4. Mahon, Yarcheski ve Yarcheski (2003) 12-14 yaşları arasında, boşanmış ebeveyne sahip 24 ve boşanmamış ebeveyne sahip 24, ergenlik dönemindeki birey üzerinde yaptıkları bir çalışmada, boşanmış ebeveyne sahip ergen bireylerin sürekli öfke düzeyleri, boşanmamış ebeveyne sahip ergen bireylerin sürekli öfke düzeylerine göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

5. Størksen, Røysamb, Holmen ve Tambs (2006) 13 – 19 arası, boşanmış ebeveyne sahip 1.810 ve boşanmamış ebeveyne sahip 6.784 ergen bireyle yaptıkları çalışmada, boşanmış ebeveyne sahip ergen bireylerin kaygı düzeylerinin, boşanmamış ebeveynlere sahip ergen bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

6. Sun (2001) 1990 yılında 10.sınıfta okuyan boşanmamış ebeveynlere sahip 8737 ergen bireyin benlik saygılarını, 1992 yılında ebeveynleri boşandıktan sonraki sonuçlar ile karşılaştırmış ve benlik saygılarının boşanmadan sonra düştüğünü bulmuştur.

Bu araştırma boşanma olgusunun, barrat dürtüsellik ölçeği toplam genel puanlarının karşılaştırılması sonucunda ailesi boşanmış ve boşanmamış 12-17 yaş aralığındaki ergenlerde dürtü kontrol sorunları açısından anlamlı bir farklılığa neden olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır;

Ancak ölçek alt puanları incelendiğinde boşanma olgusunun yaşandığı ailelerde boşanma döneminde çocuğun yaşı ve boşanma üzerinden geçen sürenin

artması ile çocuklarda ergenlik döneminde dürtü denetim sorunlarının anlamlı olarak arttığı gözlenmiştir. Ölçek genel puanları sonuçları göze alındığında boşanma olgusunun eskiye oranla daha alışıldık bir durum haline geldiği ve ergenlerin çevrelerinde ailesi boşanmış arkadaşlarını görmesi boşanma olgusunun dürtü denetimindeki etkisini azalttığını söylemek mümkündür. Bu araştırmanın sonucunda anne baba eğitim durumunun ergenlerin dürtü kontrol seviyelerine etki etmediği, ayrıca ergenin bakım aldığı kişi anne baba ya da diğer kişi grubuna göre de dürtü kontrol düzeyine etki etmediği görülmüştür. Bu araştırmanın analiz sonuçları incelendiğinde boşanma olgusunu 0-6 yaş arasında gerçekleşmesi durumunda barrat dürtüsellik ölçeği dürtü denetim puanlarının yüksek seviyelerde çıkması neticesinde 0-6 yaş arasında gerçekleşen boşanma olgusunun ergenin dürtü denetimine olumsuz etki edebileceği görülmüştür. Ayrıca bu araştırmanın veri analiz sonuçlarına göre boşanmanın üzerinden geçen sürenin ergenlerin dürtü denetimine etki edebileceği gözlenmiştir. Alt ölçek puanlarının tümü ile toplam BDÖ puanı arasında yüksek düzeyde pozitif korelasyonlar olduğu saptanmıştır. Boşanma olgusunun gerçekleştiği andaki kardeş sayısı ergenlerin dürtü kontrol seviyelerine etki edebileceği görülmüştür. Boşanma olgusunun ergenler arasındaki cinsiyet farklılıkları dürtü denetim sorunları açısından etkili olmadığı izlenmiştir. Barrat dürtüsellik ölçeği Plan Yapmama” puanı yaş grubu arttıkça istatistiksel olarak anlamlı biçimde artış göstermektedir. Plan Yapmama bileşeninin 2 alt ölçeği olan Öz kontrol ve Bilişsel karışıklık puanları da yaş arttıkça artmaktadır dolayısıyla boşanma olgusunun gerçekleştiği andaki ergenin yaşı dürtü kontrolünü etkilemektedir. Bu alt ölçeklerin etkisi dikkate alındığında ergenlerin ileriki yaş dönemlerinde kendine olan öz güveninin eksik olacağı karmaşık sorunlar üzerine düşünmek istemeyerek hırçınlaşacağı ve de geleceğe yönelik plan yapmak istemeyeceği dolayısıyla toplumsal normların benimsemediği davranışları sergileyeceği düşünülmektedir. Ebeveynlerin eğitim durumu lise ve lisans derecesinde olanların daha sık boşanma olgusunu tercih ettikleri görülmüşken, ilk ve orta derece tahsil durumunda olan ebeveynlerin boşanma olgusunu daha az tercih ettikleri görülmüştür.

6. SONUÇ

Bu çalışmanın veri analiz sonuçlarına göre boşanma olgusunun BDÖ ölçek genel puanlarına göre ailesi boşanmış ve boşanmamış 12-17 yaş arasında ergenlerin dürtü kontrollerine etki etmediği görülmüştür. Ayrıca ergenlerin ebeveynlerinin eğitim durumu ve ergenin boşanmadan sonra kimde kaldığı da dürtü kontrolünde etki etmemiştir. Ancak kardeş sayısı, ergenin boşanma sırasındaki yaşı ve boşanmanın üzerinden geçen sürenin ergenlerin dürtü kontrolüne etki ettiği, boşanma süresinin uzamasıyla birlikte dürtü kontrol puanlarının arttığı, tek kardeş ve 3 kardeş ve daha fazla kardeşi olan ergenlerinin BDÖ genel puanı ve “Dikkatte dürtüsellik” ve “Motor dürtüsellik” puanları 2 kardeşi olan ergenlere göre anlamlı olarak daha düşük çıkmıştır. Boşanma süresindeki yaşı 6 yaş ve daha küçük olmasının ergenlerin Barrat dürtüsellik ölçeğinde daha yüksek puanlar almaları sonucunda boşanmanın çocuk gelişiminde ve ergenlerin dürtü denetiminde etken bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Bütün sonuçlar dikkate alındığında boşanma olgusunun ergenlerde dürtü kontrol bozukluğuna doğrudan etki eden bağımsız bir faktör olmadığını, dürtü kontrol bozukluğu çalışmalarının boşanma ve daha farklı etkenlerle birlikte incelenerek değerlendirilmesinin daha iyi sonuçlar vereceği değerlendirilmiştir.

7. KAYNAKÇA

- Aile Terapileri, 2008. <http://www.genbilim.com/sosyal-bilimler/psikoloji/aileterapileri/> (04 Kasım 2016 tarihinde ulaşılmıştır.).
- AKDENİZ, M. 2007. *Öfke Kontrolü Eğitiminin Lise Öğrencilerinin Öfke Kontrol Becerilerine Etkisi*, (Basılmamış Yüksek Lisan Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- AMATO, PR. (1986). Marital conflict, the parent-child relationship and child self esteem. *Family Relations*, 403-410.
- APA. 1980. Diagnostic and Statiscial Manual of Mental Disorders, Third Edition (DSM-III) Washington, DC, American Psychiatric Association.
- APA. 2000. Diagnostic and statiscial Manual of Mental Disorders, 4th Edition Text Revision (DSM-IV-TR).Washington, DC, American Psychiatric Association.
- APA. 2013. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th Edition, Text Revision. DC, Amrican Psychiatrich Association.
- ARIKAN, Ç. 1996. Halkın boşanmaya ilişkin tutumları. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 324 s. Ankara.
- ARISOY, Ö. 2015. Dürtüsellik Dürtü Kontrol Bozuklukları. Kaknüs Yayınları.
- ATAY, S. 2015. Öğrencilerin Travmatik Stres düzeyleri ile Saldırganlık, Dürtüsel davranış ve Akademik başarılarının arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi) Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Kocaeli
- AYDIN, B. 2005. *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, Atlas Yayın Dağıtım, İstanbul.
- AYTEK, H. 1999. *Grup Rehberliğinin Orta öğretim Basamağındaki Öğrencilerin Öfkeli Davranışlarının Kontrolü Üzerindeki Etkisi* (Basılmamış Yüksek Lisan Tezi),Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- BARRATT, ES. 1985. Impulsiveness defined within a systems model of personality. In: Speilburger EP, Butcher JN ed. *Advances in personality assessment*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Sociates, 113-32.
- BARRATT, ES., PATTON, JH. 1983. Impulsivity: cognitive, behavioral, and psychophysiological correlates, In: Zuckerman M, ed. *Biological Basis of Sensation-Seeking, Impulsivity, and Anxiety*. *Lawrence Erlbaum Associates: Hillsdale NJ*, 77-116.

- BENER, M. 2011. *Dindarlık-EG Seçimi İlişkisi (SDÜ ÖRNEĞİ)*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Isparta.
- BLACK, DW. 1996. compulsive buying:a review. *J Clin psychiatry*, 57 (Supl: 8): 50-55.
- CARNES, PJ. (2005). Cinsel Bağımlılık, Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry (Sadock Bj, Sadock VA (Eds); Aydın H, Bozkurt A (çev ed.) 8. Baskı cilt 2 Ankara, Güneş Kitabevi, s.1991-2001.
- CHRISTENSON, GH., Machenzie ATB., Mitchell JE. 1991. A placebo – controlled, double-blind cros-over study of fluoxetine in trichillomani. *Am J psychiatry*, 148:1566-1571.
- COLLANGE, C. 1996. Boşanma salgını (Çeviri: S. Akten). Doruk Yayıncılık, İstanbul.
- CÜCELOĞLU, D. 1998. İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÇALİYURT, O. 2015. Dürtüsellik Dürtü Kontrol Bozuklukları. Kaknüs Yayınları
- ÇELİKOĞLU, C. 1997. Boşanmanın çocukların benlik saygısına etkisi. Doktora tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ÇETİNKAYA, B. 2010. *Ruhsal Açından Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk*. Ankara: Pegem.
- ÇİVİTÇİ, N., ÇİVİTÇİ, A., FİYAKALI, C. 2009. Anne-babası boşanmış ve boşanmamış olan ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 493-525.
- DAHL, RE. 2004. Adolescent brain development: A period of vulnerabilities and opportunities. *Ann N Y Acad Sci*, 1021:1-22.
- DARUNA, JH., Barnes, PA. (1993). A neurodevelopmental viwe of impulsivity. In: McCown W, Johnson JL, Shure MB ed. The impulsive client: Theory, research and treatment. Washington, DC: American Psychological Association.
- DAVİS, JA., Lauper, KM. 1999. Criminal behaviroal assesment of arsonists, pyromaniacs, and multiple firesetters. *J Contemp Crim Justice*, 15,279-290.
- DAWE, S., LOXTON, NJ. 2004. The role of impulsivity in the development of substance use and eating disordres. *Neurosci Behav Rev*, 28:343-351.
- EMERY RE. 1982. Inter-parental Conflict and the Children of Discord and Divorce, *Psychological Bulletin*, 92:310-330.
- EMERY, ER. 2012. *Evlilik, Boşanma ve Çocukların Uyum*.(E. O. Gezmiş, Çev.). İstanbul: Türkiye İş bankası.

- ERÖZKAN, A. 2006. Öfke ile Başa çıkma: Bilişsel Davranışçı Terapilere Dayalı Bir Program, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:171,s.55-65.
- EVENDEN, J. 1999. Impulsivity: A Discussion of Clinical and Experimental Findings, *Journal of Psychopharmacology* 13(2): 180-192 <http://jop.sagepub.com/> erişim tarihi: 05.11.2016.
- EVENDEN, J. 1999. Varieties of impulsivity. *Psychopharmacology*,146:348-361
- GARLAND, MR., Hallahan, B. 2006. Essential fatty acids and their role in conditions characterised by impulsivity. *Int Rev Psychiatry*, 18:99-105 .
- GÖKTÜRK, Ü. 2000. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi: Boşanma*, Editör: Özgür Polvan, Nobel Tıp.
- HALL, HK., Hill, AP., APPLETON, PR. 2008. The mediating İnfulunce of Unconditional self-acceptance and labile self-esteem on the relationship between multidimensinal perfectionism and exercise dependence. *Psychol Sport exerc*, 10:35-44 .
- HALL, HK., KERR, AW., KOZUB, SA. 2007. Motivational antecedents of obligatory exercise: The influence of achievement goals and multidimensional perfectionism. *Psychol Sport Exerc*, 8:297-316
- HERPERTZ, S., SASS, H. Impulsivität und Impulskontrolle. *Nervenarzt* 1997; 68: 171-83.
- HESS, RD., Camara, KA. 1979. Post-Divorce Family Relationships as Mediating Factors in the consequences of Divorce for Children, *Journal of Social Issues*, 35:79-96.
- HO, MY., MOBINI, S., CHIANG, TJ. 1999. Theory and method in the quantitative analysis of “impulsive choice” behaviour: implications for psychopharmacology. *Psychopharmacol*; 146(4): 362-72.
- HOC AOĞLU, Ç., GELEGEN, V., KESKİN, N. 2015. *Dürtüsellik Dürtü Kontrol Bozuklukları*. Kaknüs Yayınları, 609-613.
- HOLLANDER, E., STEİN, DJ. 2006. Clinical Manual of Impulse-Control Disorders. Arlington, *American Psychiatric Publishing*.
- HORTAÇSU, N. 1991. Evlilik ve boşanma nedenlerine verilen önemi etkileyen faktörler olarak değerlendirme yaklaşımı, cinsiyet ve medeni durum. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1 (1), 35-40.

- KALMIJN, M., MONDEN, C. 2006. Are the negative effects of divorce on well-being dependent on marital quality. *Journal of Marriage and Family*, 68 (1), 1197-1213.
- KASATURA, İ. 2013. *Eş Seçiminden Evliliğe*. İstanbul: Remzi, Kitapevleri, İstanbul.
- KESER, V., TÜKEL, R., KARALI, NT. 1999. Trikolomanide klinik özellikler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2:26-33.
- KULAKSIZOĞLU, A. 2004. *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- LAMPEL, AK. 1996. Children's alignment with parents in highly conflicted custody cases. *Family Court Review*, 34(2), 229-239.
- LAP, F. 2014. Boşanma sürecinde çocuk. *Popüler Psikiyatri Dergisi*, (78), 14-17.
- MAHON, NE., YARCHESKI, A., YARCHESKI, TJ. 2003. Anger, Anxiety, and Depression in Early Adolescents From Intact and Divorced Families. *Journal of Pediatric Nursing*, 18(4), 267-273.
- MCELROY, SL., KECK, PE., PHILIPS, KA. 1995. Kleptomania, compulsive buying, and binge-eating disorder. *J Clin Psychiatry*, 56 (suppl: 4):14-26.
- MERİÇ, B. 2007. *Boşanmış Ailelerdeki Ergenlerin Uyum Düzeylerini ve Sosyal Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bir Grup Rehberliği Çalışmasının Sınanması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi).Marmara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- MOELLER, FG., BARRATT, SE., DOUGHERTY, DM., SCHMITZ, JM. (2001). Psychiatric Aspects of Impulsivity. *Am J Psychiatry*, 158: 1783-93. 1793.
- NAZLI, S. 2000. *Aile danışması*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ÖNGİDER, N. 2011. Anksiyete düzeyleri açısından boşanmış ve evli anneler ile çocuklarının incelenmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 48, 66-70.
- ÖZ, İ. 1997. *Çocuk ve aile*, Kök Yayıncılık, 2. Basım, Ankara.
- ÖZAYDINLIK, Ş. 2014. Yüksek Lisans Tezi Evli Çiftlerin Evlilik uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal algının incelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- ÖZGÜVEN, İE. 2001. *Ailede iletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- ÖZTAN, B. 2000. *Aile Hukuku*. Ankara: Turan Kitabevi.
- PALAZ, F. 2011. Evlilik Birliğinin Korunması, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- PARECKİ, DM. 1999. Addressing compulsive buying behavior: A Treatment program for selfidentified compulsive buyers (Doctoral dissertation). Berkeley, *California School of Professional Psychology*.
- PARMAN, T. 2008. *Ergenlik ya da merhaba hüznü*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- PATTON, JH., STANFORD, MS., BARRATT, ES. 1995. Factor structure of the Barratt Impulsiveness Scale. *J Clin Psychol*, 51: 768-74.
- RAYLU, N., OEİ, TPS. 2002. Pathological gambling: A comprehensive review. *Clin Psychol Rev*, 22:1009-1061.
- RICHARDSON, S., MCCABE, MP. 2001. Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood. *Adolescence*. 36(143):467-489.
- ROOK, DW., HOCH, S. 1985. Consuming impulses. *Adv Consum Res*, 12:23-27.
- ROSENTHAL, R. 1989. Pathological gambling and problem gambling: problems of definition and diagnosis, Compulsive gambling: Theory, research, and practice, HJ Shaffer, SA Stein, B Gambino, TN Cummings (ed), Lexington Books, Lexington, MA, England, s.101-125.1989.
- SAĞLAM, M. 2011. Yüksek Lisans Tezi boşanma sürecinde olan Ailelerdeki çocukların Aile Algılarının ve sorunlarının resimler aracılığı ile incelenmesi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- SANCAKLI, D. 2014. *Boşanmış Annelerin ve Çocuklarının Boşanma Sürecine İlişkin Yaşantıları*. (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- SEZAL, İ. 1996. *Aile Nedir?*, Başbakanlık Yayınevi, Ankara.
- SMETANA, JG., CAMPIONE-BARR, N., Metzger, A. 2006. Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annual Review of Psychology*, 57, 255-284.
- SÖNMEZ, F. 2001. *Anne-Babası Boşanmış Ergenlerle Anne-Babası Boşanmamış Ergenlerin Benlik İmgelerinin Karşılaştırılması* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- STACEY, R., MCCABE, MP. 2001. Parental divorce during adolescence and adjustment in early adulthood. *Adolescence*, 36, 467-489.
- STØRKSEN, I., RØYSAMB, E., HOLMEN, TI., TAMBS, K. 2006. Adolescent Adjustment and Well-Being: Effects of Parental Divorce and Distress. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47, 75-84.

- SUN, Y. 2001. Family Environment and Adolescents' Well-Being Before and After Parents' Marital Disruption: A Longitudinal Analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63, 697-713.
- SWEDO, SE., RAPOPORT, JL. 1991. Trichotillomania. *J Child Psychol Psychiatry*, 32: 401-409.
- TAMAM, L. 2007. Başka Türü Sınıflandırılmamış Dürtü Kontrol Bozuklukları. Köroğlu E, Güleç C, Şenol S (Ed) Psikiyatri Temel Kitabı. MedicoGraphics Matbaası, Ankara.
- TAMAM, L., EROĞLU, MZ. 2015. Dürtüsellik Dürtü Kontrol Bozuklukları. Kaknüs Yayınları.
- TARHAN, N. 2012. *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- TEIN, JY., SANDLER, IN., ZAUTRA, AJ. 2000. Stressful life events, psychological distress, coping and parental of divorced mothers: a longitudinal study. *J Fam Psychol*, (14), 27-41.
- TUĞLU, C. 2015. Dürtüsellik Dürtü Kontrol Bozuklukları. Kaknüs Yayınları, 273-283.
- WALCZAK, Y., 1999. *Boşanma ve Çocuk Üzerine Etkileri*. İ. Ersevîm (Çev.). İstanbul: Özgür.
- WALCZAK, Y., BURNS, S. 2004. Boşanma ve çocuk üzerine etkileri (Çeviri: İ. Ersevîm). Özgür Yayınları, İstanbul.
- WHITESIDE, SP., LYNAM, DR. 2001. The Five Factor Model and impulsivity: Using a Structural Model of Personality to Understand impulsivity, *Personality and Individual Differences*, 30 669-689.
- YALVAÇ, G. 2004. Türk medeni kanunu. Adalet Yayınevi, 453 s., Ankara.
- YARGIÇ, İ., ERSOY, E., BATMAZ OFLAZ, S. 2011. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği ile Psikiyatri Hastalarında Dürtüsellik Ölçümü, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 21(2):139-46,
- YILDIRIM, İ. 1993. Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Evli Bireylerin Uyum Düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(4), 23-28.
- <http://eds.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=1a51a6db-76ec-4fb6-9e15-e9ece6d2b353%40sessionmgr115&vid=1&hid=105> erişim tarihi 05.11.2016
- http://www.subjectpool.com/ed_teach/y4person/2_facets/refs/Lynam_2001_impulsivity_as_NEO_facets.pdf, Erişim Tarihi: 05.11.2016.
- www.tbmm.gov.tr (03 Kasım 2016 tarihinde ulaşılmıştır).

8. EKLER

8.1. Ek 1. Barratt Dürtüsellik Ölçeği - 11

Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçek

Barratt Dürtüsellik Ölçeği -11

Açıklamalar: İnsanlar farklı durumlarda gösterdiği düşünce ve davranışları ile birbirlerinde ayrılırlar. Bu test bazı durumlarda nasıl düşündüğünüzü ve davrandığınızı ölçen bir testtir. Lütfen her cümleyi okuyunuz ve bu sayfanın sağındaki, size en uygun daire içine X koyunuz. Cevaplamak için çok zaman ayırmayınız. Hızlı ve dürüstçe cevap veriniz.

	Nadiren/ Hiçbir zaman	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman Her zaman
1. İşlerimi dikkatle planlarım	-	-	-	-
2. Düşünmeden iş yaparım	-	-	-	-
3. Hızla karar veririm	-	-	-	-
4. Hiç bir şeyi dert etmem	-	-	-	-
5. Dikkat etmem	-	-	-	-
6. Uçuşan düşüncelerim var	-	-	-	-
7. Seyahatlerimi çok önceden planlarım	-	-	-	-
8. Kendimi kontrol edebilirim.	-	-	-	-
9. Kolayca konsantre olurum	-	-	-	-
10. Düzenli para biriktirim	-	-	-	-
11. Derslerde veya oyunlarda yerimde duramam	-	-	-	-
12. Dikkatli düşünen birisiyim	-	-	-	-
13. İş güvenliğine dikkat ederim	-	-	-	-
14. Düşünmeden bir şeyler söylerim	-	-	-	-
15. Karmaşık problemler üzerine düşünmeyi severim.	-	-	-	-
16. Sık sık iş değiştiririm	-	-	-	-
17. Düşünmeden hareket ederim	-	-	-	-
18. Zor problemler çözmem gerektiğinde kolayca sıkılırım.	-	-	-	-
19. Aklıma estiği gibi hareket ederim	-	-	-	-
20. Düşünerek hareket ederim	-	-	-	-
21. Sıklıkla evimi değiştiririm	-	-	-	-
22. Düşünmeden alışveriş yaparım	-	-	-	-
23. Aynı anda sadece bir tek şey düşünebilirim.	-	-	-	-
24. Hobilerimi değiştiririm	-	-	-	-
25. Kazandığımdan daha fazla harcarım.	-	-	-	-
26. Düşünürken sıklıkla zihnimde konuyla ilgisiz düşünceler oluşur.	-	-	-	-
27. Şu an ile gelecekte daha fazla ilgilenirim.	-	-	-	-
28. Derslerde veya sinemada rahat oturamam.	-	-	-	-
29. Yap-boz/puzzle çözmeyi severim	-	-	-	-
30. Geleceğini düşünen birisiyim	-	-	-	-

8.2. Ek 2. Sosyodemografi Formu

1. Yaş;
2. Cinsiyet;
3. Kardeş sayısı;
4. Anne-baba medeni durumu;
 - 1) Evli
 - 2) Boşanmış
 - 3) Ayrı yaşıyor
5. Anne-baba ayrı ise- ayrılık tarihi veya ayrılıkta çocuğun yaşı;
6. Anne eğitim durumu;
 - 1) Okur-yazar değil
 - 2) İlkokul
 - 3) Ortaokul
 - 4) Lise
 - 5) Üniversite
7. Baba eğitim durumu;
 - 1) Okur-yazar değil
 - 2) İlkokul
 - 3) Ortaokul
 - 4) Lise
 - 5) Üniversite
8. Anne-baba ayrı ise-çocuğun bakım aldığı kişi;
 - 1) Anne
 - 2) Baba
 - 3) Diğer
9. Barrat ölçeği toplam puanı :
10. Dikkatlilik alt ölçek puanı :
11. Motor alt ölçek puanı :
12. Plansızlık alt ölçek puanı :
13. Bilişsel düzensizlik al puanı :
14. İnatlaşma alt puanı :
15. Bilişsel karışıklık alt puanı :

8.3. Ek 3. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

T.C. Çağ Üniversitesi

Sosyal Bilimler araştırmaları Etik Kurulu

Sizi Hasan GEDİKLİ tarafından yürütülen Ailesi boşanmış ve boşanmamış ergenlerde Dürtü kontrol farkları araştırmaya devam ediyoruz. Bu araştırmanın amacı 12-17 yaş ergenlerde Barrat Dürtü ölçeği uygulanarak Dürtü farklılıkları tespit etmektir. Araştırmada sizden tahminen 30 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 140 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Bu çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz kimsenin baskısı ve telkini altında olmadan size en uygun cevapları içtenlikle vererek cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylananız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgilerin dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya (sotakan_01@hotmail.com) e- posta adresi ve (0530 360 59 29) numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı :

İmzası :

İletişim bilgileri e-posta :

Telefon :

Veli veya Vasisinin :

Adı- Soyadı :

İmzası :

Araştırmacının

Adı-Soyadı : Hasan GEDİKLİ

İmzası

Şahidin

Adı-Soyadı :

İmzası :

9. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Hasan GEDİKLİ
Doğum tarihi : 20.03.1978
Doğum Yeri : Kadirli
Medeni Durum : Bekar
Email : sotakan_01@hotmail.com
Telefon : 0530 360 59 29
Eğitim Durumu :
 Lisans : Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (2015)
 Eğitim : Aile Danışmanlığı eğitimi Adana (2016)
 Yüksek Lisans : Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji
 Anabilim Dalı (2017)